
Ženski Svet

Letnik VI.

Februar 1928.

Številka 2.

VSEBINA 2. ŠTEVILKE :

OBRAZI IN DUŠE: GRAZIA DELEDDA. — (Iva Breščakova.)	Str.	33
OB PETDESETLETNICI OTONA ŽUPANČIČA. — Pesem. — (Anica).	„	35
JUNAKINJA ZVESTOBE. — Nadaljevanje. — (Lea Faturjeva).	„	36
PERGAMENTI. — Pesem. — Nadaljevanje. — (Jela Spridonovič - Savičeva Karlo Kocjancič.)	„	41
TISA. — (Janez Rožencvet.)	„	44
ŽENA V JUGOSLOVENSKE NARODNE PESMI. — Konec. — (Franja Miheličeva.)	„	48
ZIMSKO SVATOVANJE. — Pesem. — (Gustav Strniša.)	„	51
V KARPATIH PRI HUCULIH. — Konec. — (Vera Albrechtova.)	„	52
UKRAJINSKI SONET. — (Vera Albrechtova.)	„	56
IV. MEDNARODNI KONGRES ZA GOSPODINJSTVO V RIMU. — (Jerica Zem- ljanova.)	„	56
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — Iz naše skrinje. — O lepem vedenju. — Književnost in umetnost. — Stran 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64.		MODNA PRILOGA.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec. — Za JUGOSLAVIJO letna naročnina: Din. 64
(s krojno prilogo); polletna: Din. 32. — Naročila in naročnino
je nasloviti

na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovška c. 20.

Uredništvo in uprava:

v Trstu, ul. Torre bianca 39/I

Pošne pošiljatve nasloviti na: „Ženski Svet“, Trst (Trieste), posta
centrale, Casella postale 384. — Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Trstu.

Za konsorcij odgovorna Milka Martelančeva.

Tiska tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco d' Assisi šte. 20

Oho!

Sedaj pa že vem, zakaj
si tako čvrst!

ŽENSKI SVET

Priloga za Jugoslavijo k številki 2.-1928

Jubilej Franje Tavčarjeve

Voditeljica ljubljanskega ženstva, po vsej Sloveniji visoko spoštovana, po vsej Jugoslaviji uvaževana, a tudi izven mej širše domovine dobro znana Franja Tavčarjeva roj. Košenini je doživela dne 8. februarja t.l. šestdesetletnico svojega rojstva.

Še pod Marijo Murnikovo, prvo organizatorko ljubljanske ženske inteligence, se je ljubezniva, živahna, za vsako delo v prid javnega

blagra pripravljena mlada gospa Franja udeleževala kot energična in iniciativna narodna delavka. Že takrat je bila predsednica prve mestne ženske podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda. Leta 1894. pa je prevzela vodstvo ljubljanskega narodnozavednega ženstva. Njena največja zasluga je, da je znala žene in dekleta vseh slojev pridobivati ne le za reprezentativno paradno, nego za resno, pozitivno javno, seveda predvsem humanitarno in narodno delo. To je bilo mogoče doseči le nji, ker je bila in je ostala do danes resnična, neigrana demokratka v najpopolnejšem pomenu te besede. Naravno je simpatična in se zna vmisliti in čustveno poglobiti v vsakem položaju in najti vedno pravo besedo. Vseh 55 let svojega plodonosnega javnega delovanja je uvaževala mnenje, želje in predloge svojih tovarišic, znala se je podrežati in udeleževati kot disciplinirana članica velike enote s svojim organizatoričnim duhom in z občudovanja vredno vztrajnostjo, ki jo je znala s sugestivno, samo njej lastno močjo prenesti na okolico. Tako je uresničila vse, kar je bilo le oživotvorjenja sposobno.

Z velikim številom enakomislečih duš je ustanovila leta 1901. agilno «Splošno žensko društvo» v Ljubljani ter «Žensko telovadno društvo», kasneje imenovano telesno-kulturno društvo «Atena», ki jima je do danes predsednica. — Leta 1906. je bila med ustanoviteljicami prvega ljubljanskega dekliskega internata Mladike ter je sedela mnogo let tudi v mestnem kuratoriju prvega slovenskega dekliskega liceja.

Brez Franje Tavčarjeve se zadnjih 50 let skorajda ne vrši nobena večja javna prireditev kulturnega, dobrodelnega, obrambnega in obče narodno-koristnega pomena. Vsa napredna društva, vse korporacije, bodisi moške, bodisi ženske, kličejo na pomoč Franjo Tavčarjevo z njenim ženskim štabom, kadar hočejo prirediti velikopoteznejšo ali resnejšo akcijo. Prireditev s Franjo Tavčarjevo na čelu pomenja že pol uspeha.

Čudovito je, da ni Tavčarjeva nikdar utrujena, nikoli nervozna ali nevoljna, naveličana ali malodušna. V svojem gorečem rodoljubju sprejema, vedno mladostno prožna in živahna, vse voljno na svoje rame. Zna si pač pridobivati vselej agilne in sposobne sodelavke, ki jamčijo za uspeh započete stvari.

V delu za nacijsko osvoboditev (Majska deklaracija leta 1918.), za invalide, za slepe, za osirotelo deco, za bolno ženstvo stoji Tavčarjeva vedno v prvih vrstah. Koncem vojne in po njej je predsedovala «Odboru žena SHS za siročad», čigar namen je bil, da lajša gorje sirotam širom nove domovine. Po prevratu je prevzela tudi predsedstvo leta 1882. ustanovljenega «kranjskega» «Gospelnega društva krščanske ljubezni» (Jožefišče), ki še danes vrši dela usmiljenja. Dalje je gospa Franja tudi predsednica društva «Dečji in materinski dom kraljice Marije» v Ljubljani ter takoj od začetka, t. j. od leta 1921. druga podpredsednica «Narodnega ženskega Saveza SHS».

Leta 1921. je ustanovila patriotsko dobrodelno društvo «Kolo jugoslovenskih sester», ki ima danes že nad 30 podružnic ter je od početka njegova predsednica.

Za požrtvovalno delo na korist balkanskega Rdečega križa jo je pred svetovno vojno pokojni kralj Peter odlikoval z redom sv. Save 5. stop. Leta 1925. pa je dosegla najvišjo odliko: postala je častna dvorna dama prve jugoslovenske kraljice Marije.

Oče in mati jubilantke, Gustav Košenini in soproga
Franja roj. Arce.

(Komaj je imela Francika dva meseca, je izgubila mamo, v tretjem letu so ji pokopali tudi že očeta. Za siroto so se zavzeli materini bratje in sestre, posebno stric Rajko Arce in njegova soproga Josipina.)

Najlepša poteza Franje Tavčarjeve je njena velika dobrotljivost. Občutiti tujo bol prav kakor da je njena, tuje solze na lastnem licu, to zna ona kakor malokdo drugi. In pomaga, kadar in kjer more. Vsakdo jo najde in za usodo vsakogar se zanima, prosjači zanj ter je za vire pridobivanja v korist siromakov, zapostavljenecv in pozablje-

nih bistro iznajdljiva. Lahko rečem, da je pri njej javna pisarna in posredovalnica ljubljanskih, pa tudi vnanjih, zlasti sramežljivih ubožcev. Ako jim že ne more dejansko pomagati, pa jih vsaj posluša, sočuvstvuje z njimi in jih moralično dviga, kar je tudi že nekaj. A če le količkaj more, tudi res pomaga, posreduje, intervenira, urgira ter ne odneha zlepa.

Mnogo jubilejev praznujemo dandanes. Često se proslavljajo ljudje, ki so končno vršili le svojo uradno ali poklicno dolžnost. Naša gospa Franja pa nima poklica. Delala je in dela iz notranje potrebe, iz čuta dolžnosti do svojega naroda in do bližnjega. Svojemu soprogu, pokojnemu velikemu pisatelju in politiku, drju. Ivanu Tavčarju je bila vzorna žena, svojim otrokom je odlična mati. Njen dvorec Visoko v Poljanski dolini je duševna božja pot, kamor prihajajo trumoma najboljši duhovi slovenski in jugoslovenski se poklanjat spominu nepozabnega pokojnika in pozdravljat idealno gostoljubno gospo Visoško.

Ljudomila, po svoji naravi in krvi plemenita žena, narodno zavedna, požrtvovalna in inteligentna jubilentka Franja Tavčarjeva ima nepoporne zasluge, da si je tudi slovensko ženstvo pridobilo ugled resno delavnega človeka.

Minka Govékarjeva.

Tavčarjev dvorec Visoko v Poljanski dolini.

PRISPEVAJTE V FOND ZA AKADEMIJO ZNANOSTI
IN UMETNOSTI IN ZA NARODNO GALERIJO V LJUBLJANI!

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

GRAZIA DELEDDA.

Noblova literarna nagrada za leto 1926. je bila lani podeljena italijanski pisateljici Graciji Deleddi. Inozemsko časopisje in intelektualni krogi odobravajo, da je švedska Akademija po 21letnem presledku spet počastila italijansko literaturo, in to ravno v pisateljici Graciji Deleddi, ki je po svojih delih zelo podobna Švedinji Selmi Lagerlöf. Sicer pa je ime Gracije Deledde že več kot 12 let skoro svetovno znano. Njeni romani in novele so že pred leti zašli med tujce, zbudili zanimanje in želi splošno priznanje.

Grazia Deledda ni edina, ki bi bila v današnji literaturni družini popolnoma zdrava, a pisatelj, ki bi imeli kot ona ne dobro ampak najboljše moralno in intelektualno zdravje, je v današnjih časih silno malo.

Rojena je ta pisateljica leta 1875. v Sardiniji, v majhni vasi Nuoro. Ded njen je bil skromen kmet iz hribov Fenni, kakor Ananija Atonzu, junak v romanu «Cenere»; oče njen pa je bil poznan v Sardiniji kot poet improvizator. Gracija Deledda je obiskovala samo ljudsko šolo in se je pozneje sama izobrazila, kar je njen največji ponos.

Mali, priprosti svet, kjer je živela, dokler se ni poročila in zapustila Sardinije; skromno patrijalhalno življenje, polno svečanih, skoro ieratičnih figur in divjih inšinktov, vse to je močno vplivalo na njeno umetniško rahločutnost. In ko je pozneje spoznala vihravo mestno življenje, se je često s tihim domotožjem zamislila v tisti priprosti svet.

Najvažnejši motiv, ki je navdihnil njeno umetnost, je Sardinija. Kot močna koloristinja je naslikala in opisala v resnični luči pokrajine in kostime tega otoka, navade in tradicije njegovih prebivalcev. Prvi njen roman je izšel leta 1898 («Anime oneste»). Še mlada je sodelovala pri reviji «L'Ultima Moda» in priobčila v njej «Racconti sardi». Kmalu nato je izdala dve knjigi novel: «L'ospite» in «Le tentazioni», leta 1903. je izšel roman «Il vecchio della montagna» in leto pozneje «Dopo il divorzio». Ti dve knjigi kot tudi roman «Elias Portolu» je kritika z navdušenjem pozdravila in ocenila z lepimi besedami. Sledili so kmalu tem knjigam bolj močni in zrelejši romani iz sardinskega ambienta, kot: «I giuochi della vita», «I nonno», «Via del male», «Sino al confine», «Marianna Sirca», «Incendio

nell'oliveto», ki so bili prevedeni v tuje jezike ter so nesli ime italijanske pisateljice izven meje njene domovine.

Več kot dvajset knjig tvori do danes njena produkcija; čeravno opazimo v slednjem njenih del čudovite psihološke zgradbe vsake osebe, je vendar najlepša lastnost te pisateljice predvsem njena živa in svetla moč velike umetnice. V tisti njeni tekoči, enostavni prozi, ki se ne drži nobenih stilističnih pravil, ne išče ne elegance, ne napetosti in zapletljajev, temveč sledi izključno le človeškim lastnostim osebe, je skrivnost, ki veje iz slednjega njenih del. Zdi se, da ustajajo duhovne podobe v njeni fantaziji spontano, vse že cele, polne in žive.

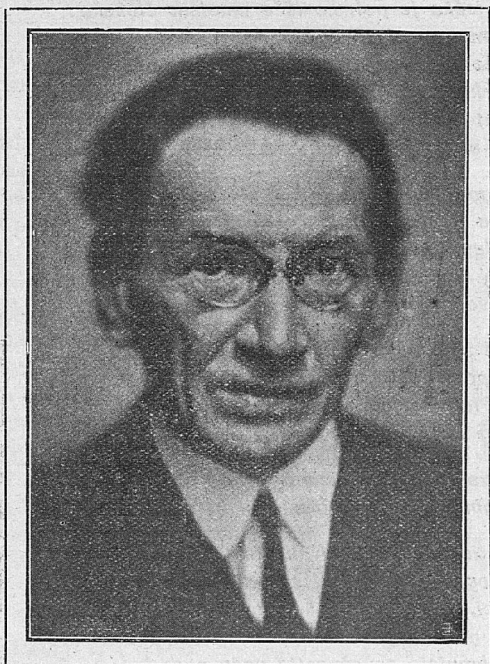
Njena umetnost ne potrebuje fantastičnih scen ali čudežno zverženih dogodkov: ona vidi osebe «zunanje in notranje». Vse življenje se odpira v teh njenih knjigah; življenje, katerega duša ne živi, temveč ga opazuje z neke vrste filozofičnim čutom, v katerem se prepleta in steka sokratična jasnost in človeška usmiljenost, humorizem in logika, panteizem in kristjanska morala.

Moč in skoro kiparska jasnost oseb, katere Deledda ustvarja, prepriča čitatelja, da vidi in sliši, kako žive osebe svoje življenje. Otroci narave so ti možje in te žene: na njihovem telesu in na duši njihovi ne vidimo znakov ali odtisov umetnosti. Ko prečitamo knjige ali novele in se zamislimo v osebo ali dogodek, ki sta nas ganila, se v tistem trenutku zavemo, da nas je protagonist dotičnega dogodka res ganil, a nas ni presenetil: in šele takrat vidimo in spoznamo višček umetnosti, katerega se je dotaknil psiholog, ki stoji skrit za svojimi osebami, da čitatelj ne razmišlja in ne gleda njega mesto njegovih oseb, in se niti ne zave, da je bil v resnici «nekdo», ki je te osebe ustvaril in jim dal življenje.

Čudovita novela «Piccolina» je res majhen zaklad knjige «Sigillo dell'amore». Ko je stari služabnik, ki je služil udano in molčeče leta in mesece svoji lepi gospodnji, in ni dal ne dobil niti ene lepe, dobre, ljubeznive besede, za katerega ni imela celo življenje ne smehljava, ne veselja, umrl, pripoveduje njegova lepa gospodinja z največjo ravnodušnostjo: «V njegovi sobi smo našli knjige polne računov: nič drugega. V teh knjigah pa ne najdem nikdar zapisanega računa za cvetlice, ki mi jih je on kupoval vsak dan. To je vse, kar pomeni, da je ena živa duša šla mimo moje mrzle duše. Tudi jaz sem mu ponesla cvetlice na njegov grob; on jih ne bo «čutil», kot nisem jaz «čutila» njegovih».

Pisateljica je res zmožna resnične, prave, velike in čiste umetnosti.

Iva Breščakova.

Anton Juvančič

Anica :

Ob petdesetletnici.

*O Vinica skromna, o skromna Bela krajina,
Ti skrita za hrbet Gorjancev,
O najbolj pristna po šegah in v stare navade zavita,
Naša si najbolj ti in tvoj je predvsem naš praznik.*

*Žena preprosta ga je v tebi rodila,
Uskoki so mu ob rojstvu stali na straži,
Pesem njegova je vzknila iz tvoje pesmi.
A mlada sila ga je čez plan vodila
Na steze življenje, kjer se je v čašo opojnosti zlila,
Čaša opojna, življenje je v njej dozorelo,
Iz sladke novine je v zlato vino zavrelo.
Črte globoke so se zarezale v misel.*

*O, težka je pot, ko išče umetnik človeka!
 Samogovori so nam izdali iskanje.
 Tiho naj išče le oni, ki nima besede,
 A komur je vsaka bogastvo, naj ga razkrije,
 Naj solnce, ki sveli njemu, razlije
 In v zarje Vidovz vzgaja dom in mladino.*

*Vzgaja naj Gicibane, fante od fare:
 Ena je sama resnica vsega v živoljenju.
 Četudi smo košček živoljenja, nam je uganka.
 Ne ena, samo sfo kakor v knjigi,
 O same, same uganke in same prastare.*

*Mi smo slabiči ob njih, popotnik ob sfingi,
 Lepota edina jih zmaga in stvarnik lepote,
 A ta, ker je večern, kakor je večna resnica. —
 Daj nam lepote, ker Ti je dano bogastvo!*

*In slutnjo resnice daj nam v lepoti
 Nam, ki je iščemo v temi in zmoti!*

*Batjuška Tvoj in Kette in Cankar
 O vsi, ki ste merili sile si mlade,
 Glej, vsi so odšli! — Ti sam si med nami. —
 A v Tebi, Umetnik po božji volji,
 Tekmujejo z večnostjo naše nade!*

Lea Faturjeva:

Junakinja zvestobe.

(Nadaljevanje.)

Povest iz turških časov.

12. Lepih suženj ne puščamo domov.

Svetla gospa je ukazala», je pretrgal evnuh s tenkim glasom Srebrnino-plaho razmišljanje. Zavita in zagrnjena, kakor je bila stopila za serajlski zid, in v mučni negotovosti svoje usode, je sledila črncu. S hitrim pogledom je skušala razbrati z obraza haremskega strahu kako vest o svoji usodi, a v onih zlobno-topih, bolj ženskih kakor moških potezah je bilo zarisano samo začudenje. Sklepala je iz tega, da je nekaj nenavadnega ž njo, da je moral Omar posredovati, dasi se ni prikazal ves čas njenega potovanja. Tudi je bil njen vodnik bolj bogato opravljen kakor evnuhi, ki so jo sprejeli pri vratih. Hodila sta po ozkih, vijugastih, hladnih hodnikih, mračnih in tihih. Nikjer žive duše. Srce se ji je krčilo v misli, da ne bo videla več solnca, da jo bodo zašili v vrečo in vrgli v Bospor. Kaj pomaga zdaj bodalce, Omar, Acan — lepota... Kje je zmagoslavna

zavest, ki jo je navdajala še v Vrhbosni in je vzplapolala visoko, ko je zagledala Carigrad? «Vrnem se!» Kako se vrneš domov, Srebrna, kako? Ni tukaj duše, ki bi zastavila življenje zato, zaman te bo čakal Matija; zaman je končal poleg Tomaža in Liharda še ubogi, nedolžni Lojzek... Veselila se bo in upala Jerneja, pozabili bodo domači nanjo in samo pes Soliman bo še včasih zatulil v spominu na svojo mlado gospodinjjo. Lojzek, ubogi deček! Kako je zavalovilo Srebrni srce, ko je slišala izmed sejmarjev njegov glas! Kakor da jo kliče dom, kakor da poje Gabrk, kakor da vabi zvon v grajsko kapelo. Lojzek! Shujšan v scefedrani obleki. In tako vesel, da je našel svojo mlado gospodinjjo, in tako žalosten, ko jo je videl v sužnosti. In pater je pravil: Našel ga je nezavestnega na cesti in privedel v svoj samostan. Povedal je, da išče svojo gospodinjjo, ki so jo ugrabili bosanski Turki. Po Bosni se je govorilo dosti o sužnji, ki jo misli Uzrefpaša pokloniti sultanu, vedeli so ljudje, da se odpravlja paša na dolgo pot. Lojzek, ves izmučen in sestradan, ni hotel počakati, da se okreпча, prosil je in ker je imel pater opravka pri paši, sta se napravila na pot v Vrhbosno.

Srebrna se je bila razjokala nad dečkom, hlastno ga je izpraševala o Matiji. Lojzek je povedal, da je Matija kar norel, da je šel v Ljubljano, kjer imajo v gradu zaprte Turke, da je prosil za vojaštvo, da bi zasledoval roparje, da je jezdil z grajskimi hlapci dolgo v iskanje, pa ni našel sledi.

In Jerneja? Hodi ona v hišo? Se pogovarja z Matijem? — Ne. Matija je jezen na Jernejo; če bi ga ne bila tako zmešala ona, bi ne bil pustil Srebrne same, raje bi bil umrl za njo. In to je hladilo Srebrni srce, ji dalo poguma. Matija jo išče, jo čaka. O jaz pridem, Matija! Če sem tudi na potu k sultanu, izpustili me bodo tam. Saj je izpustil tudi kalif lepo beduinko, ki je žalovala po prostrani puščavi. In kako bodo ponosni pri Krumpčevih, ko se vrne Srebrna... Grad in vas se bosta vzdignila, mesto Senožeče jo bo častilo. Glas bo prišel do Lambergarjevih — do vse gospode, do cesarja... Prihajali bodo vitezi, poslal bo po njo sam cesar, da mu pove Srebrna, kako je s turško močjo in kako je na sultanovem dvoru...

Tako jo je bila zanesla tedaj radostna misel. Pa je rekla paši: «Daj vendar, gospod, preskrbi mu konja in svobodno pot domov, da jim sporoči moje pozdrave.» Paša je ugovarjal: «Zakaj domov, Srebrna? Dečka vzamemo s seboj, bister je, pride lahko v serajlsko šolo in postane iči oglani (paž). Tvoj sorodnik je, Srebrna? Sultan mu bo dal lepo mesto».

«Domov naj gre!» je vzkliknila v skrbeh Srebrna, Lojzek pa je trepetal med željo, da ostane pri Srebrni, da vidi Carigrad, in med strahom, da bi ga silili k prestopu. Konec njenim in Uzrefovim določbam je naredil frančiškan, ki je spregovoril slovesno v turškem jeziku, da bi ga razumel samo paša:

«Dečku je že odločil Bog pot... Pot ga je izdelala — ugasnil bo kakor sveča.»

Zavpila bi bila Srebrna. Paša je pogledal Lojzka in pokimal frančiškano: «Skrbi, da se okrepi, potem ga pošljemo domov. Oglasi se pri meni, ko se vrnem.»

In skoraj bolj kakor Tomaževa in Lihardova smrt boli Srebrno Lojzkova... —

Hodnik se je ustavil ob širokih stopnicah, lesketal se je v zlatih napisih in vodil k vratom, prelepo vloženim z bisernico. Evnuh je dvignil težko zaveso zamolklo rdeče barve in pokazal Srebrni, naj vstopi in počaka. Zavzeta je obstala pri vratih. Pred njo se je širila dvorana v svetlih stebrih z blestečim stropom in stenami iz poslikanih svetlih plošč. V dnu dvorane je stal prestol, ki se je višal nad stopnicami. Do nje je vodila preproga z živo vtkanim cvetjem in podobami. Visoka okna v barvanem steklu so lila preminjajočo se luč na zlate napise, vsa dvorana je bila kakor zatopljena v prijetno razmišljanje. Vendar se je zdela Srebrni strašna. Boječe

se je bližala prestolu, šla okoli stebrov in plašno je dihala vase topli zrak — kaj ne diši po krvi, po grehu? Ne prihaja li izza zavese za prestolom ona procesija ljudi brez glav, o kateri ji je pravila Kata?

Naslonila se je na steber. V molk dvorane je bilo glasno njeno srce. Zakaj je pustila sužnji, ki ji je podaril Uzref, domcv? Svaril jo je Uzref — toda ona je mislila samo na solze starišev, na ženina, ki sta vzdvajala. Dala jima je svobodo, sužnja sužnjam, in zahtevala od Uzrefa zagotovilo, da ju vrne starišem. In Uzref, stari poštenjak, bo storil to. Molili bosta za Srebrno.

Dolga pot jo je bila utrudila bolj duševno kakor telesno. Potovali so po stari Srbiji. Povsod so bile še sence nekdanje mgočnosti krščanskega carstva, a poleg spominov srbske slave so se košatile razkošne stavbe turških osvajateljev, džamije, mošeje, kopališča, pokopališča s turbanji, šole, karavanseraji, hani. In Uzref ni pozabil pobahati se: «Poglej, kako skrbimo za potrebe potnikov in siromakov. Vsak je preskrbljen. Prinesli smo v te divje kraje omiko.»

Vzkipela je bila Srebrna: «Omiko praviš? Kje je staro bogastvo teh dežela? Z žarečim zlatom so pokrivali srbski carji stene cerkva, v zlatorbove so okovali ikonostase in zlate križe so posuli z dragulji. Bile so šole za cerkvene pevce, slikarje, stavbarje, cvetela je obrt zlatnin, orožja, tkalin, posod. Dušan je skrbel za ugodnost prometa, gradil in popravljaj ceste, ustanovil njih varnost. Z modrimi postavami je uredil delo in pravice»

vsa koga, kakor si mi priznal že sam. Vi ste pa vse to uničili, kar ste pustili domačinom navideznih pravic, žali samo njih ponosno zavest. In to imenujete omiko. Svobodno rojene žene ropate in si jih podarjete kakor vrečo orehov. Pa ne pozabi, da pravi prerokovanje, da bo tudi vašega nasilja konec, da bo domaševal v Sveti Sofiji med čitanjem maše ubiti škof.»

Uzref si je pogladil brado in povdaril: «Ugovarjaš meni, svojemu staremu prijatelju — na dvoru bi te stala beseda glavo. Soliman je poncšen na svojo moč, ponosen na delo svojih dedov, Soliman ne pozna usmiljenja...»

Srebrna zamiži. Iz stebra jo prehaja mrzlo po hrbtu. Na vsej poti se je ozirala po karavanah, po posameznih urnih jezdecih, po tatarjih, ki prenašajo povelja sultana do njegovih namestnikov; gledala je v palanke in hane, v karavanseraje, v gozdove in gore. Nikjer ni bilo Omarja. Ni ga bilo v nobenem mestu na potu v Carigrad, ni se oglasil v Carigradu.

In vendar je moral biti Omar vmes: Ko je jo pripeljal Uzref do drugih vhodnih vrat Serajla, kjer se vrste v službi sultanovi komorniki, ni bilo tam Osman-Kapidži-paše, s katerim sta bila dogovorjena, da ga pelje naravnost k Solimanu. Na Uzrefovo vprašanje po Osmanu je odgovoril službujoči komornik, da je sultana pozvala Osmana k sebi. Uzref je prebledel — gotovo se je prestrašil za Osmana. Povedal je komorniku, da je naznanjen za tisto uro pri sultanu. «Nemogoče,» se je vljudno nasmehnil komornik, «vladar vseh vladarjev se je odpeljal daví v Skutari, kjer ne sprejme nikogar.»

Bila sta pa z Uzrefom že za vrati, ki so se zaprla za njima, spremstvo je ostalo zunaj. «Pridem drugič,» se je hotel izmotati Uzref. Vljudno se je priklonil komornik: «Kakor je tvojemu gospodstvu drago, ti bo že naznanil Osman-paša uro in dan sprejema.» «Vrniva se torej!» je rekel Uzref Srebrni. Toda komornik je branil: «Zakaj hoče tvoje gospodstvo sultanovemu haremu namenjeno sužnjo odpeljati?» — «Sam jo odvedem.» «Nemogoče. Vse po predpisih. Sužnja pride najprej pred oči sultane in ona določi ž njo.»

In Srebrna ni vedela, kako ne kdaj — nenadoma je bilo par evnuhov pri njej — in že je hodila po stezah med lepimi nasadi, mimo ribnikov, obrobjenih s cipresami.

Zašumela je zavesa. Osem deklških postav, razkritih lic, malo čepico na glavi, v bogati obleki, lase prepletene z zlatimi nitmi, je vstopilo. Pred prestolom so se postavile na desno in na levo ob njem. Srebrna se je zavila hitro, srce ji je trepetalo. Dva črnca sta dvignila zaveso. V bleščeči obleki, z lahkim plaščkom na ramah je prihajala srednje velika ženska. Na laseh se ji je zibal belo oviti rdeči turban in v njem velik kamen, ki se je gibal in blestel kakor v pravljici o kraljični zvezdo. A vse bogastvo obleke in draguljev ni prikrilo Srebrni, da ni lepa ta Solimanova hči, bila je preveč

podobna svojemu očetu, predolg zavihan nos je imela in majhne oči, tenke ustnice so ji dajale nekaj, kar je spominjalo na jastreba. Srebrno je preletelo mrzlo pod pogledom ženske, ki ima v roki njeno usodo. Priklonila se je nizko, ko je šla sultana mimo nje.

Mirmajla se je spustila na prestol in mignila z roko, vso posoto s prstani. Deklice so se priklonile do tal in odšle. Obrnila se je k Srebrni:

«Si ti sužnja, ki jo je pripeljal bosanski paša sultanu v dar?»

«Sem, svetla gospa,» se je priklonila Srebrna. Zapovedujoči glas je nadaljeval:

«Ti si prosila, da bi prišla v moje in ne v sultanove roke? — Zakaj?»

«Omožena sem, svetla gospa, in naša vera nam ukazuje zvestobo do smrti.»

«Zvestobo do smrti,» je ponovila sultana in omečil se ji je glas in pogled. Velela je: «Odgrni se!»

Začudenje, bolest, nevolja ji je zganila črte v obrazu. Zamrmrala je po turško: «Saj bi res znorel starec, da jo vidi... Znorel bi tudi Selim — tudi moj mož in moji svaki. In oče bi nas dal njej na voljo vse podaviti, kakor je podavil vse, kar je nasprotovalo moji materi. V resnici nevarna ženska.»

Potem je vprašala: «Ti si kraljevskega rodu?»

«Po zadnji bosanski kraljici Katarini.»

«Njen mož je bil prijatelj mojega deda Mehmeda.» je pokimala sultana. Ostro je pogledala Srebrno:

«Si videla sultanove dežele? In se nisi polakomila niti za hip, da bi postala moč, ki bi gibal smeri te premožno države in se poigrala z glavami nadutih in upornih paš in begov?»

Srebrna je sklonila glavo: v dno duše ji je pogledala Mirmajla. Tako je bilo, ko je zagledala Carigrad, kakor ko ji je pokazal Uzref iz stoipa vrhbosanskega gradu Bosno... Pristopil je hudi duh in je rekel: «Poklekni in moli me, in vse bo tvoje!...»

Dvignila je glavo in pogledala odkrito v oči sultane: «Bil je samo hip... Sramujem se...»

Sultana se je nasmehnila: «Ne sramuj se! Samo popolnoma topa ženska ne bi imela te želje. Sedi k mojim nogam! Povej mi, kdo je Omar, ki je poslal Acan-pašo, našega pesnika in prijatelja iz otročjih let, k meni, da te priporoči?»

«Omar je moj sorodnik.»

«In zaljubljen vate. Pesniki so vsi zaljubljeni.»

Resno je molčala Srebrna. Sultana jo je gledala prodirno: «Povej, kaj pričakuješ od mene?»

(Dalje prih.)

Pergamenti.

(Nadaljevanje.)

Jela Spiridonovič-Savičeva. — Karlo Kocjančič.

Pod sinji obok škrjančki se pno
po livadah letajo beli metulji,
a male čaše žoltih cvetov
čakajo svoje ljubimce vetrove.

Tedaj spregovori brat Pajsija:

«Ali je mogoče v tej lepoti,
da se godé zločesta dejanja...?»

Kaj bo človeška duša
nekoč le dozorela
za hvaležno oko ljubavi?

Stratonik,
poglej te sadovnjake,
ki ležijo kakor bela jata
jutranjih golobov
na sinji prostornini neba...

Kaj je treba zla ljudem
pod slavo solnčnega neba?»

Barnaba stopa
z novincem spredaj;
njegove oči,
ki vidijo daleč,
so bolj sinje od morjá
pod pečevjem;
in reče:

«Zapel bi vam pesem,
bratje, mojemu srcu dragi,
pesem kakor cvet...

Mi smo listi čaše,
a prašniki
so mučeniki.

Nas prenaša veter
preko višave gorá,
a oni ostanejo seme,
ki hrani naš rod...

Naši mučeniki...

Zapel bi vam pesem, bratje,
mojemu sercu dragi,
pesem kakor cvet...

Kakor krvav cvet v vetru...»

In na zadnje smo ugledali
še zadnji rdeči plamen,
še zadnji rdeči zbogom
našega nekdanjega svetišča.

Vse je v pepelu,
mrtvo in tihotno.

Vse je kakor zvezani zvonovi
ali kakor uklenjene roke
obglavljenih teles...

In novinec Hieronim
nam je pokazal v jamo vhod.

Prižgali smo rdeče plamenice
in vstopili vsi trije.

V škrlatnem plamenu je blisnila
ogromna katedrala
v lesketajočih barvah,
kakor da je iz opala vsa.

Slava tebi, Prodan!
Tvoja grobnica ni majhna,
zgrajena je
kakor grobnice faraonov,
toda z nadčloveško roko...

In končno smo našli truplo
našega zadušenega vodje...
A nad truplom so se dvigala
ogromna, visoka krila,
kakor da so krila arhangela

[Mihaela.

Ta ogromna krila se širijo,
kakor da hočejo v nebo zleteti,
da ponesejo mrtvega vodjo...

Tedaj smo pripravili telo
in pričeli opelo.

Potem sem reke! Barnabi:

«In ti mu zdaj zapoj,
ali ne po knjigah,

bil je junak in vodja.

Zapoj mu, kakor ptica poje,
kakor ptica na visoki veji,
ko poleti proti iztočni strani,
proti zlatemu solncu,
proti temu svetlemu vrhu,
da se opije svetlobe...

Zapoj mu, Barnaba, preprosto
kakor vselej, kadar ti poješ —
bil je junak in vodja.»

In mi dva, ostala brata
sva ob rdečih plamenicah
prebiralata molitve mrtvim.

Tedaj nalik srebrnemu zvonu
ogromne katedrale
je zadonel Barnabov glas
in vsi smo padli
na kolena:

«Jaz ti zapojem pesem, vodja,
mojemu srcu dragi,
pesem kakor san.

Kakor san, ki ga v dnu duše
nosim...

Šel si za zvezdo, vodja,
za veliko, srebrno zvezdo.
Vodila te je na pota, vodja,
po katerih stopajo izvoljenci.

In povedla te je na vrh gore,
na vrh srebrne gore,
od koder daljne prostranosti vidiš,
daljne prostranosti sinje.

In čakal si, da zaori
srebrnih tromb glas bojni.

Sam, vodja, sam
z visoko zvezdo srebrno,
s srebrno zvezdo svobode,
sam.

Hadži- Prodan,
o vodja junaški,
o mučenik,
čuješ li — zunaj
nekdo kliče
in ječi:
»Joj, prejoj srbskemu ljudstvu!«

A ti si ves v srebru, vodja,
ves v srebru večnem.

Kakor bel stolp v mesečini
si v srebru ves.»

In poslovili smo se
od mrtvega vodje.

A brat Pajsija krstil je jamo
v tistem pomladnem jutru;
dal ji je ime
«Hadži-Prodana.»

Odšli smo na pogorišče.

Tedaj je našel Pajsija ikono,
baš ono belo z jaslimi
in s trojico klečečih kraljev,
vso sajasto v pepelu.

A jaz sem uzrl na jutranji strani,
v zidu kraj oltarja,
bronasto skrinjico,
podobno tistim starim
z vlastelinskih dvorov.

Morda sem rešil dragocenost
iz starih časov.

In novinec Hieronim je našel kadilnico
ter jo izročil Barnabi.

Odšli smo proti našemu dragemu
[domu.

Prešli smo Moravico,
Raščice, Radaljevo.

Takrat je vzhajala nad Malićem
na nebu prva zvezda.

Tedaj se je oglasil Hieronim:

«Čuden je ta večer;
prva zvezda vzhaja,
a vi trije stopate
v tem sinjem somraku
z rokami, polnimi darov,
kakor so v starem času
stopali trije kralji,
trije iztočni modreci...»

Tedaj se je brat Pajsija ustavil:

«Prva zvezda na nebu
nam je res mila,
ali so daleč naša srca
od src treh modrecev...

Oni so bili darovalci,
a mi smo le čuvarji.

Vse je propalo, kar smo imeli:

svoboda,
svetišča,
knjige,
na žrtvenik

najboljše ljudi smo darovali;
če bi ne bila naša briga,
da ohranimo vrednote stare,
bi bili kakor steblo brez korena
in ladja brez krmila
in plica, ki so ji porezane peruti...

Za stvarjanje smo brez svobode,
zato čuvajmo dobrine stare,
knjige stare in blaga.

In ko prisijejo svetlejši dani,
a narod s prenovljeno silo
tej grudi spet svobodo pribori,
da bo svobodен spet ustvarjal,

tedaj bo dobro, da smo mi
samo čuvarji bili.

Brezimni čuvarji,
neumorni čuvarji,
čuvarji v stoletjih...»

Ini smo sledili zvezdi nad Malićem.
Večer je bil, ko smo dospeli
v naših haljah v samostan.

A ko je noč razvila
široko svoje krilo,
sem v tihi svoji celici
odprl z bojzornijo
malo skrinjico iz bronu.
Bil sem vznemirjen
in nestrpen ves...

Ini našel sem pisane knjige,
vse porisane,
in stare pergamente.

Ini zdelo se mi je, da čujem glas:

«Stratonik,
tu je tvoje odrešenje;
iz naše stare govornice
prevedi to v sedanji jezik;
mogoče da bo komu
ta stara, prašna knjiga
olajšala zlo in težave,
trpljenja in skrbi...»

In od slej bom vsako noč,
ko bodo bratje mirno spali,
na skrivaj pisal knjigo.

A ko jo dokončam,
naj Pajsija naslika slike.

In tedaj, tako slutim,
pride Gospod, da se razodene
v vesoljnem Svojem žaru
moji drhteči duši.

(Dalje prih.)

Janez Rožencvet :

Tisa.

In prijatelj je menil!

— Ne morem vam pritrčiti, da bi bila ljubezen samo potenciran egoizem. Nasprotno, izključuje ga. Naj bo predmet naše ljubezni karkoli in naša naslada kakršnakoli, zmerom smo samo žrtve, katere zahteva vsemogočno božanstvo ljubezni za cilje, ki jih dostikrat niti ne poznamo. Naše čustvo ljubezni je samo narkotikum, da žrtvovanja ne občutimo. Morda me boste popolnoma razumeli, če vam povem eno najbolj čudnih zgodb, kar sem jih kdaj čul.

Slučaj je nanesel, da sem moral živeti več mesecev izven domovine v kraju, ki je slaven po svojih gorskih krasotah in svojih jezerih.

Prostovoljno bi se tam ne bil ustavil. Visoke gore me niso nikoli mikale, in naša turistovska literatura me še celo ni mogla navdušiti zanje. Nisem si mogel misliti, da bi me te zaprte grape kdaj izvabile z jasnih dolenskih in kraških planot. In kaj je najlepše gorsko jezero proti našemu Jadranu! Prav nesrečnega sem se čutil.

Ščasoma sem pa spoznal, da lepota ni nekaj zunanjega, ampak se nahaja v nas samih. Iz nas odseva svet, ki nas obdaja. In začelo se mi je tudi tam zdeti.

Zjutraj, ko je letoviščarska druhal še spala, sem hodil k jezerom. Če je bila voda mirna, stá se v njej zrcalila nebo in breg tako natančno, da se mi je zviška zdelo jezero kakor okno, ki bi skozenj lahko zletel na drugo stran zemlje. A če sem bil na jezeru in sem počakal, da se je gladina umirila, je stal čoln v zraku med dvema nebesei sredi velikega na obeh straneh enakega kolača gora in gozdov.

Kadar sem šel višje v hribe, sem prišel iz gozdov na pisane trate. Iz trat so štrlele kakor začarani gradovi strme peči, nad pečmi je sijala modrina kakor v sami Italiji, a naokrog je bila tišina prvih dni stvarjenja. Ko sem se zvečer vračal v dolino, so včasih žarele skalnate gorske planote v rdečih in vijoličastih barvah in kotanje so bile kakor latvice mleka, do roba polne goste opalne megle. Vsak dan sem odkril novih krasot.

Ampak včasih so se megle z gora navalile v dolino kakor zmaji in zaprle vse razglede. Take dni je bilo strašno. Polaščalo se me je neko mistično razpoloženje, ki ga prej nisem nikoli poznal, ki me pa še danes ni popolnoma zapustilo.

Ker mi ni bilo do ljudi, sem prebil čas večinoma sam s seboj in z opazovanjem narave. Prepričal sem se, da je rastlinstvu za življenje bolj potrebna svetloba kakor toplota, a da kljub temu svetloba sama zavira rast, kajti v mračnih soteskah zraste višje drevje kakor na prisojajah. Spoznal sem zame novo drevo «Zirbe», ki je nekako sredi med navadnim borovcem in pinijo ter raste visoko v hribih. — Izmed redkih vrst sem opazil včasih tiso. Drevo, ki izumira in bo izumrlo, če se ne bo človek zavzel zanje.

Pozneje ko se mi je uho privadilo surovemu alpskemu dialektu, sem se pečal tudi z ljudmi. Ne z letoviščarji in domačini, ki so bili že izprijeni od tujskega prometa, ampak s kmeti po samotnih dolinah. Tu se mi je odprl čisto nov svet, ki ga prej niti slutil nisem. Razumel sem, zakaj se je baje v tistih krajih paganstvo tako dolgo ohranilo, in še bolj zoprna mi je postala letoviščarska druhal, ki je živela «v naravi» z ošabno domišljijo, da je človek bitje, ki mu ni v stvarstvu nič enakovrednega.

V eni izmed dolin je rasla pred neko hišo okoli 70 let stara tisa. Drevo ni bilo veliko, ker raste počasi, ampak izredno krasno in simetrično. Pa to ni bila simetrija smreke ali mladega borovca, ki ima zmerom nekaj ostrega v sebi. Z ravnim gladkim debлом in z nalahko povešenimi temnimi vejicami, ki so se na njih svetile med lepo razčesanimi iglami rdeče jagode, je delalo drevo vtis čudovito harmonične poze. Name je učinkovalo kakor klasična umetnina.

Pod tiso je bila klop in na klopi je sedel včasih gospodar. Ker sem šel dostikrat mimo, sva se seznanila. Bil je sam. Sina je imel pri vojaki in žena mu je zgodaj umrla. V hiši sem videl njeno sliko.

Prav poseben tip, kakor sem ga pozneje še semtertje našel v Alpah. Zelo podolgovate glave na lepem vratu, skoro grški profil, obrvi v ravni črti, svetlih las in modrih ali sivih oči. Ženske te vrste so velike, širokih pleč, a vseeno neke posebne nedopovedljive miline. Nemci pravijo, da je to pristni germanski tip. Ne vem, na štirio glavah sedanje generacije ga ni opaziti. Prej bi mislil, da je to tip starih Slovanov, ki so nekdanj živeli tam in zapustili spomin v krajevnih imenih. Prikazuje se še redko v vsej svoji čistosti, a se ne meša in izginja brez sledu.

Gospodar sam je bil navaden postaren kmet. Na videz ni kazal nič posebnega, vendar me je zanimal bolj kakor drugi. Za hišo je imel cel botanični vrt raznega planinskega drevja in grmovja, in tisa mu je bila prav posebno pri srcu, čeprav o tem ni govoril. A enkrat, ko sem pri njem vedril in sva sedela za mizo pri jabolčniku in rženem kruhu, mi je pravil njeno zgodbo. Pripovedoval je, kakor govori kmet v tistih krajih. Kratko in brez velikih besedi.

— Veste — je dejal in pokazal s pipo skozi okno — drevo je zasadil moj oče. V hribu ga je našel, ko je bilo še majhno. Da se ne bi zemlja osula s korenin, ga je zavil v jopič. Nazaj grede bi se bil kmalu ubil, ker je na slabi poti spodrsnil in ni imel obeh rok prostih. Pa sta le srečno domov prišla oče in drevo. Lepo se je prijelo, lepo je rastlo, in ko sem bil jaz star fant, je bilo deblo že prav močno.

Takrat je prišel v trg nov zdravnik. Videl je drevo in ga je hotel kupiti, da bi si dal napraviti iz lesa pipe. Dosti je govoril zdravnik, ampak oče drevesa ni prodal. Spomladi se je oče ponesrečil. Voz s hlodi se je nanj prevrnil. Župnik je še pravi čas prišel, zdravnik bi ne mogel nič več pomagati. Bog mu daj večni mir in pokoj!

Ko sem bil sam gospodar, je prišel zdravnik mene pregovarjat. Skoraj toliko denarja mi je ponujal za drevo kakor za kravo, ampak jaz sem dejal, ne prodam, in zdravnik je bil strašno jezen.

Ker je bila moja mati že stara in bolehna, sem se moral oženiti. Dobil sem mlado ženo, a sam sem šel že na štirideset.

— Moja rajna — in pokazal je s pipo preko rame na fotografijo nasteni za seboj — je imela tudi zelo rada drevje. Sama mi je rekla, da me je vzela samo zato, ker nisem prodal tise. Že kot otrok je bila vanjo zaljubljena. Sploh je bila včasih vsa neumna in z drevjem in z rožami se je pogovarjala kakor z ljudmi. Skoraj vse, kar raste za hišo, sva prvoleto prinesla s planin. Srečno roko je imela in rado se je prijemalo. Po cele ure je klečala pred drevesi, jih božala in poljubovala, da bi se lahko še komu greh zdelo. Ampak jaz sem jo razumel in rada sva se imela.

Drugo leto je bila v blagoslovljenem stanju in konec maja je prišel njen čas. Ona se ni bala, jaz sem bil pa že več tednov v hudem strahu. Sam ne vem zakaj. Ko je popoldne začutila težave, sem šel po babico. Zvečer sem dobil sina, in ko sem bil po porodu pri njej, da ne bi precej zaspala, sva bila oba zelo srečna. Potem sem šel v drugo sobo, in pri njej sta si dali opravka mati in babica. Čez nekaj časa mi pride mati povedat, da je babica v skrbeh, ker se kri neče ustaviti. Je treba iti po zdravnika in tudi po župnika. Ves strah, ki sem ga prej imel, je prišel nazaj in še hujši. Čisto zbežan sem bil in odpravil sem se po zdravnika. Ko sem bil pa malo od hiše, se mi je zdelo, da bo žena gotovo umrla, če me ne bo pri njej. Stekel sem k sosеду, naj gre namesto mene v trg.

Babica mi je prigovarjala, da ni nevarnosti, če pride zdravnik o pravem času, in mati je pripravljala za župnika. Župnik je prišel in opravil, zdravnika pa še ni bilo. Ne vem, kolikokrat sem tekel na klanec poslušat, če še ne gre, in vsakokrat sem še z večjim strahom bežal nazaj v hišo.

Čez dve uri je prišel sosed brez zdravnika. Zdravnik je dejal, da bo že prišel. Spogledala sva se z materjo in oba sva imela eno misel: zdravnik se ne žuri, ker je jezen. Pogledal sem ženo, ki je ležala v omotici vsa bleda, in groza mi je šinila v vse ude.

Ko sem prišel malo k zavesti, sem dejal materi: grem sam, naj ima drevo zastonj, samo pride naj! Žena me je pa prijela za roko in zaklicala: Franc, ne hodi stran od mene!

Nisem si upal pustiti njene roke in ostal sem. Nadejal sem se, da zdravnik vendar vsak čas pride. Čas je mineval, zdravnik pa ni prišel. Žena je postajala čedalje slabejša in le kadar sem jo klical Mircl, Mircl, je malo oči odprla in se za spoznanje nasmehnila. Moja mati je pri peči jokala in meni je bilo strašno.

Nazadnje nisem mogel več kaj, zdiralj sem ven, da grem sam v trg. Komaj sem bil pa malo od hiše, me popade spet tak strah, da se nisem upal naprej. Stopil sem k sosеду in ga za božjo voljo prosil, naj gre še

enkrat v trg in naj ne pride brez zdravnika. Dober človek je bil, precej je šel, a jaz sem stekel nazaj.

Medtem je babica poskusila kaj pomagati, in ko sem prišel v hišo, sem videl krvi, da je bilo strahota. Mircl je začutila, da sem zraven in me je spet prijela za roko. Stal sem pri postelji in se nisem ganil. Naenkrat sem začutil, da postaja njena roka hladna in da ji stopa v obraz mrtvaška senca. Vedel sem, da je vse izgubljeno, in obupan sem zakričal: proketo drevo, še jutri ga posekam!

Na te besede se je žena zganila in me potegnila za roko k sebi, da sem se sklonil čez njo. Franc — je dejala in se me oklenila z obema rokama — saj ostanem pri tebi, ampak če me imaš rad, drevesa ne posekaj! Prijel sem jo z obema rokama, da bi se ne trudila, a v grlu me je tako dušilo, da nisem mogel reči besede. Žena me je gledala v oči in mi dala z glavo znamenje, naj odgovorim, in jaz sem prikimal. Ta hip se je Mircl nasmehnila, zaprla oči in mi mrtva omahnila z rok. Mircl, Mircl, sem zakričal, pa ni bilo več življenja v njej. Za menoj je stala moja mati. Z levo si je tiščala objokane oči, v desni je držala blagoslovljeno svečo. Konec postelje je klečala babica in pričela na glas moliti.

«Gospod» — je dejal gospodar in si počasi na novo basal pipo — «vi ste mladi in sami in ne morete vedeti, kaj se pravi izgubiti ženo! Za hišo sem sedel na kladi in take misli so mi šle po glavi, da se ne dajo s človeškimi besedami povedati!

Že zorilo se je, ko je prišel zdravnik. V veži sva se srečala in dejal sem mu: Vas ni treba več, je že mrtva. Ozrl se je skozi vrata na sveče pri mrliču, se obrnil in šel.

Stopil sem pred hišo in gledal za njim. In tisto minuto se mi je res čisto zmešalo. Pozabil sem, kaj sem rajni obljubil, skočil sem po sekiro in stekel k drevesu. Zavihtel sem s tako silo, da bi ga bil najraje z enim mahom podrl. Sekira se je zarila v les, drevo je strepetalo, a iz vej je kriknilo tako žalostno z glasom moje žene; «Franc», da sem kar obstal.

Izdril sem sekiro in jo izpustil iz rok. Rana na deblu je bila rdeča, kakor da sem vsekal v živo meso. Začel sem jokati in jokal dolgo. Potem sem obvezal drevesu rano in čez obvezo namazal ilovico. Drugi dan smo Mircl pokopali. Na jesen so se pokazale na drevesu rdeče jagode, ki jih ima zdaj vsako leto. Po pogrebu sem napravil pod drevesom klop in tam se dostikrat pogovarjal z rajno.»

Dež je medtem nehal in nebo se je očistilo. Izpila sva jabolčnik in stopila iz hiše. Solnce je bilo že za goro. Pol doline je ležalo v senci, na zahodu je kazalo nebo zelenkasto jesensko barvo in zrak je imel tisti jesenski vonj, ki dela v človeku nemir. Pred nama je stala tisa s svojim temnim zelenjem in rdečimi jagodami, po povešenih vejicah so počasi polzele kaplje. Kmet je stopil k deblu in dejal:

«Glejte, tu se pozna brazgotina od sekire. Pokusite jagode, kako so sladke.»

Utrgal sem jih par in kakor mlačne solze so se mi usule kaplje z vej v obraz in za rokav. Jagode so bile čudovito sladke. Ko sem jih jedel, se mi je zdelo, da včasih izginja tisa pred menoj in se namesto nje prikazuje lepa mlada žena s svetlimi lasmi, modrimi očmi in z otroškim smehljajem na ustnih. Nehote sem pripomnil: «Drevo je krasno, a vendar je žalostno, da je radi njega vaša žena umrla!»

Toda kmet je odgovoril mirno: «Gotovo, žalostno zanjo in žalostno zame. Ampak vi ste študirani in tega ne razumete prav. Če je toliko dreves umrlo za ljudi, ali ni pravično, da včasih tudi ljudje umirajo za drevesa!»

In meni se je zdelo, da slišim glas svojih prednikov iz pradavnine.

Franja Miheličeva:

(Konec.)

Žena v jugoslovenski narodni pesmi.

Kakor v naših je tudi v srbskohrvatskih ljudskih epskih pesmicah nešteto vzgledov besnega sovraštva tašč do sinah in nasprotno. Tašče klevetajo sinuhe in hujskajo sinove na sramotne zločine, a tudi žene slišujejo može proti taščam. Može moré matere, a navadno nato še žene. Vendar so tudi tašče, ki stoje za ženo proti nezvestemu ali okrutnemu sinu. Tudi svakinje so podlo zavratne. Žena n. pr. vara moža Ivana Senjanina s Selimom Carevičem in ovadi jo moževa sestra. Mož, ki je po slovenski narodni pesmi prešustnik z Markovo ženo, je izjemoma mil sodnik: nezvestnico pošlje raztrgano in hoso materi nazaj. A Selim jo vzame za ženo... Svak pa se potegne za sestro, ženo, ki je po devetih letih zakona še deviška, ker ima njen mož ljubico in ž njo deco. Svak umori možovo ljubico, a mož se nato umori sam. Ali: mož zapre ženo, ki ga ne mara, v klet, kjer jo strada več let; ko jo brata končno osvobodita, nesrečnica umre. Grozne tragedije je povzročala žena tudi med brati. Tako sta se sprla najboljša brata Asan-aga in Usein-aga, ker je Asanaginica nalagala možu, da jo je Usein-aga siloma ljubil. Asan-aga ubije brata in ko zve, da je bil brat nedolžen, še samega sebe. Takih žaloiger med najbližjimi sorodniki zaradi krive ali nedosežne žene pozna narodna epika dolgo vrsto. Da je bila žena ženi, moževa sestra svakinji ali nasprotno opasna sovražnica, da so druga drugi vzbujale ljubosumnost, krive ali nedolžne ter izzivale može ali ljubimce k zločinom, za to ima ljudska pesnitev nešteto tragičnih vzgledov. Izjema je žena, ki izda moža in prevzame hčeri snubca.

Mnogo žen je mučenic zaradi mož pijancev; ena umirajoč plemenito odpušča, druga pa moža zastrupi. Veliko številno nesrečnih žen je zaradi zakona s starci, ki so se morale ž njimi poročiti, dasi so ljubile drugega; mnogo žen je zato izhiralo ali bilo umorjenih. Vsi ti Omerji in Fate ali Mejrime ter Ivani in Mare, ki niso v življenju uživali zakonske sreče, se združijo šele v grobovih. In kakor v slovenski narodni pesmi vzrasteta tudi v srbskohrvatski iz grobov neusojenih ljubimcev dve drevesi ali dva grma. Veje pa se jima objemata in cveteta...

Globok vpogled v dušo jugoslovenske mohamedanske žene nam nudijo narodne pesmi. Dasi je pri mohamedancih po koranu dovoljeno mnogoženstvo, je pač mohamedanka v duši in srcu vendarle monogamna: vsaka hoče biti edina in je nesrečna, ako si jemlje mož še drugo ženo. Neskončno nežna in zvesta je mohamedanska žena in narodna epika je opevala tragedije Alaj-begovice, Mehmed-aginice, žene Hruje, Ali-begovice, žene Derviš-paše i. dr. z najglodljivi psihološkimi finesami. Prav redke so izjeme. Tipična je za mohamedanke brezmejna sramežljivost, v kateri so uprav nerazumljivo občutljive. Njih zvestoba je izvečine skalno neomajna. Kada Zuličeva je raje umrla, nego bi se vdala zdravniku, ki bi jo brez dvoma lahko ozdravil.

Najkrasnejši tip mohamedanske žene pa je ustvarila jugoslovenska narodna pesem s Hasan-aginico; v nji je posebljena ženska milina, zvestoba, čednosti, a tudi vse bolesti in bednosti nesrečne žene in majke. Zdi se, kakor bi bila ljudska domišljija vtelesila v Hasanaginici ideal mohamedanke in višek ženske tragike vobče. Kakor slovenska Alenčica, slovenski kralj Matjaž, jugoslovenski kraljevič Marko, tako tudi Hasan-aginica ni ena sama določena, morda celo zgodovinska oseba, nego je tip, ki kakor leča zbira vase vse žarke sreče, lepote, dobrote, plemenitosti, a tudi trpljenja in bede tragično vzvišene žene.

Hasan-aginica ima devet hčerk in nosi deseto dete pod srcem. Mož pa ji reče: «Ako rodiš deseto hčer, se obesi ali skoči v Drino!» — Rodi hčerko, jo vrže v Drino in skoči še sama za njo. — Ali: Hasanaginica je «nerotkinja.» torej sploh brez otrok. Moža ji omami vdova Jela in mu obeta, da mu porodi zlatolasca črnih oči, ako jo vzame za ženo, prej pa umori aginico. Mož ukaže bratu, naj jo zakoplje, a bratu se zasmili lepa svakinja in jo skriva v stolpu. Tam porodi Hasanaginica sinka, mož je presrečen in hoče ženo obdarovati. Žena pa ponosna in užaljena odkloni vse in izjavi: «Nigda mio, kô si dosad bio!» Ljubezen ji je pač umrla... Ali: Hasanaginica je brez otrok in mož jo žali ter odide z doma. Medtem rodi žena hčerko. Šele po štirih letih se vrne mož; ko zve, da ima hčerko, opsuje mater in otroka. Hasanaginica pošlje hčerko bratu v Sarajevo. Otrok se razvija čudovito naglo, hodi v šolo in zna lepo pisati in vesti. A kuga ga pobere. Mati dospje baš na hčerkin pogreb in od bridkosti umre. Skupaj ju pokopljejo... Ali: Hasan-aga je na smrt bolan in vprašuje ženo, bo li žalovala za njim. Žena mu očita vse surovosti, nezvestobe, zlasti pa, da jo je vrgel na ulico, ko mu je rodila deseto hčer. V mrazu ji je umrlo nežno detece. Zato ne bo žalovala, nego mu bo z veselo godbo in v svatbeni obleki priredila pogreb, vsa radostna, da je rešena takega moža. In res je storila tako; po pogrebu pa se je odela v črnino, se zaprla z devetero hčerkami v dvorec in je jokala za njim, ki ga je ljubila vzlic vsemu trpljenju in sramotam. — Ali: Hasan-aga je ležal na hribu ranjen po dolgih bojih in negovali sta ga mati in sestra. Le žene ni bilo. Sramovala se je priti v taborišče surovih mož; tako zvesta je bila, da je smatrala že poglede tujih možkih za onečaščenje. Mož pa ji je sporočil, naj izgine kamorkoli, ker je ne mara niti videti več. Hasanaginica pa je bila mati petero dece, najmlajši sinko je ležal še v zibeli. V strašnem obupu je služala možev ukaz in se vrnila k materi. Ker pa smatralo mohamedanci za sramoto vsej rodbini, ako živi žena kot puščenica, ostavljenka, je prisilil Hasanaginico brat Pinterović, da se je zaročila z imotskim kadijo, ki jo je ljubil. Zakrita in zavita gre nesrečnica k poroki; nazaj grede mimo Hasanagove hiše pa jo spoznajo njeni otroci in jo kličejo k sebi. Majka jih obdaruje in pošlje tudi sinku

v zibeli oblekco. Hasan-aga pa poklče, sam poln kesanja in bolesti, sinova: «Sirotka moja, pojdita k meni, ker se vaju mati noče usmiliti, ta mati srca kamenoga!» Ko je to čula Hasanaginica, se je zgrudila in izdihnila od žalosti, zroč svoje sirote...

In še po smrti skrbi Hasan-aginica za svoje sirote. Hasan-aga se namreč oženi z devojko, v katero se je zagledal takoj že na pogrebu ženinem. Ta druga žena pa je bila skopa, brez ljubezni do sirot. Zato se ji v sanjah prikaže pokojnica in ji pove, da ji ne priznava pravice do otrok in moža. In druga žena naglo umre. Hasan-aga se oženi tretjič z devojko, ki je dobra in deci takoj radodarna. Njo prizna Hasan-aginica kot svojo naslednico in ji izroči v odgojo svojo deco...

Cim večje je narodno slovstvo, tem večjo veljavo ali tem pestrejšo, zanimivejšo, heroičnejšo zgodovino je preživel dotični narod. Srbskohrvatska narodna pesem je med najbogatejšimi in najslavnejšimi v svetovni tradicionalni literaturi; po pestrosti, strašnosti, junaški in zločinski vsebini je zgodovina Slovcv in Hrvatov pač malone brez tekmece. Zato ima tudi malokatera narodna pesem toliko bogastvo motivov, značajev in tipov, kakor srbskohrvatska. Pomešani in v večnih borbah s Turki, Albanci, Grki, Bolgari, Madjari, Vlahi, Benečani, Rumuni, Nemci in cigani ter končno židi, živeči sredi med orijentom in zapadom, ob morjih in pod snežniki, na vedno živahnem pretoku različnih kultur in na ozemlju, ki je služilo za silno krvavo bojišče iznova in iznova, so ustvarili srbski in hrvatski ljudski pevci obeh spolov epsko in lirsko pesem čudovite šarolikosti, oblikovane krasote in vsebinskega razkošja. Zato pa je na svetu malo narodne poezije, ki bi imela tako ogromno število različnih žen in žensk v obče.

Ako bi jih hoteli navesti le z imeni in čini, bi lahko polnili knjigo. Kakor ogromen vrt, poln prekrasnega, čudovito opojnega, a tudi smrtonosnega, preprosto ljubkega, a tudi nerazumljivo nenavadnega, ostrašujočega cvetja in bilja je hrvatskosrbska ljudska pesem. Natrgali smó le mal šopek, ne da bi utegnili, se vsaj ozreti po vseh kotih prostornega vrta.

Omenimo za zaključek le še štiri žene, tipične za vse Srbkinje.

Prva je Milica, najmlajša hči Juga Bogdana, ljubljena očetova in deveterice bratov junakov. Vanjo se je zaljubil «sluga silnega carja Stjepana», Lazar; car jo je snubil za Lazarja in ji dal veliko doto. In Lazar je postal knez ter je caroval v Kruševcu ob Moravi, Milica pa je postala srbska carica. «Ljepa ti je Milica gospodja, u struku je tanka i visoka, a u licu bjela i rumena», jo opisuje pesem, ki jo spravlja v bajno zvezo z zmajem katerega je osvobodil silni Vuk Andjelić. Ko odhaja Lazar na Kosovo, ga Milica prosi, naj ji pusti vsaj enega brata Jugovića. Car ji dovoli, naj pridrži, kogar hoče, a nihče noče ostati, ker vsi hočejo «za krst časni krvcu proljevati i za veru s braćom umrijeti.» Ko pridržuje Milica vsaj slugo Golubana, jo sluga nezavestno in objokano odnese v grad in še sam oddirja za junaki. Tako je ostala med kosovsko bitko carica Milica sama s hčerkama Vukosavo in Maro. In vojvoda Vladeta ji prijezdi povedat, da so na Kosovem poginili car, oče Jug Bogdan, devet bratov Jugoviće v in dva zeta, a da je zet Vuk Branković izdal carja, vojsko in domovino. In Milica je odšla s hčerkama na bojišče, nosila ranjencem vina, vode in kruha, gazila po krvi junakov, obračala trupla in iskala svojcev. A našla je le ogromen grob, v katerem sta ležala car Murat in car Lazar, zeta in vsi vojvodi srbski. In žene so grob s solzami zalivale, ga poljubljale, nato pa

zopet ranjence napajale in hranile ter šele ponoči pobegnile v Kruševac, jokajoče in v črnino zavite.

Velika kakor klasične tragične žene se nam kaže Milica. Nič ne brani možu na brezupno borbo, le brez glasu se onesvesti, ko jo ostavi poslednji možki. In ko zve, da je izgubila moža, troje zetov, očeta in devet bratov ter svobodo domovine, je silna in veličastna v svoji skrbi za ranjence in pokojnike. Milica s hčerama na bojišču Kosovu in v cerkvi sv. Petra je slika, kakršnih pozna malo svetovno slovstvo.

A kdo je bil kriv vse grozne nesreče na Kosovu? Hči Mara, žena Vuka Brankovića, in Vukosava, žena Miloša Obilića, sta se sprli zaradi veljave in junaštva svojih mož. Mara je celo udarila Vukosavo po licu, da ji je krvavelo. Zato je Miloš pozval svaka Vuka na dvoboj, ga premagal in osramotil vpricho carja, carice in vse gospode. Zato se je Vuk osvetil Milošu in ga sklevetal tčstu, da je izdajica; Miloš pa je šel osebno v Muratov šator in ga zabodel, a Vuk je zadržal svojo vojsko na planini ter ni šel tčstu in tovarišem na pomoč. Pustil je, da so Turki poklali vso srbsko vojsko!

Kakor Kriemhilda in Brunhilda sta torej Mara in Vukosava, hčeri Milice in Lazarja, postali krivi propasti carstva...

Četrta pa je žena junaka starca Juga Bogdana, mati devetorice Jugovičev ter carice Milice. Ko se je vršila na Kosovu bitka, je molila. In molila je, da bi mogla zleteti na Kosovo. Bog ji je dal oči sokolove in krila labodova, da je priletela na krvavo polje, našla moža in sinove mrtve ter jih odpeljala domov. In tako je «tvrda srca bila, da od srca suze ne pustila.» Doma je zajkalo devet udovic, zaplakalo devet sirotic, zavriščalo devet konj, zalajalo devet psov, zaklicalo devet sokolov: «i tu je majka tvrda srca bila, da od srca tvrda suze ne pustila...» Ko pa sta dva črna gavrana priletela in prinesla odsekano roko najmlajšega sina Damjana, jo je majka vzela v naročje, se razjokala in zdajci umrla: «Od tuge joj živo srce puče...» Ta žena - majka je v svoji trdosti, nemi bolesti sredi javkajočih sinah in živali grandiozna slika! Kakor okamenel, brezčuten kip se zdi, a pokaže se, da trpi najhuje; objemajoč in poljubljajoč roko najmlajšega sina, izdihne mahoma...

Dovolj, spustimo zastor! — —

Gustav Strniša :

Zimsko svatovanje.

*Starica zima je v svate prišla;
žametni prt pogrnila,
bele pogače mi iz snega
nanj položila.*

*Starica zima je v svate prišla;
rožice mrzle na okno dehnila,
sveče ledene prižgala gorja,
sama se v mračni moj stan naselila.*

*Starica zima je v svate prišla:
mraz mi sovražni pustila —
ljubica moja me več ne pozna,
z drugim se bo poročila.*

*Starica zima je v svate prišla,
pa se z menoj poročila;
burja piskala za godca je dva,
ko me je zima objela, ljubila. —*

Vera Albrechtova:

(Konec.)

V Karpatih pri Huculih.

Huculska noša.

Tip huculske žene je teman, košččen. Predvsem mi je padla v oči vitkost njih telesa in gracija gibov; rojena igralka kadar ti govori, vse v deminutivih, zraven se ti prijazno smehlja in kreče: ljubka mlada devojka, zgovorna stara ženica. Oblečena je v platneno košuljo, na rokavih

pisano vezeno, prepasana v devet tanih zapaskah (predpasnikih), zadnji daljši od sprednjega, navadno v rdeči barvi, ki so s popruško (dolгими pisanimi pasovi) ozko prepasani. Okrog vratu si obesi cele verige pisanih koral in steklenih biserov, bogatejše nosijo novce, da jim kloni tilnik pod težo nakita. Serdaka (kožuha), lepo vezene in s pisanim usnjem obšitega, ne odloži v najhujši vročini, le kadar dežuje, ga obrne s kosmato stranjo navzven. Devojka je navadno gologlava, žena pa nosi rožasto ruto, ki jo v vsaki vasi žena drugače od dekleta zaveže. Rdeči postoli (čevlji) so iz sukna in segajo do polovice meče, na vrhu z borduro okrašeni, in nekakšne opanke iz mehke kože jim služijo za čevlje, da ti mehko in tiho stopajo — poleti in v zimi vedno enako oblečene. Moški nosijo dolge bele ruske srajce, s pasom prepasane nad rdečimi ali rjavimi suknenimi hlačami, istotake postole in male črne, pisano okrašene klobučke, izpod katerih segajo črni lasje doli do ramen. Tudi mož nosi ženi enak serdak, za posebne prilike pa se oba ogrneta v kiptar, širok temnordeč plašč, bajno vezan, ki ga premorejo le bogatejši.

Često srečaš ženo na konju, z ljulko v ustih in pisano bisago preko sedla, kajti pota so dolga in slaba, nekje v hribih je morda doma.

Huculski običaji.

Vso pestrost huculskih noš pa šele prav občutiš na **hramu**, nekakšno naše žegnanje, ko se ti v gručah zbere vse mlado in staro iz vseh bližnjih

in daljnih vasi. To si ti tare in preriva ta pisana množica, da ti blešči pred očmi od pestrih barv in udarja v nos vonj prepotenih kopitarjev, kot da bi zašel med čredo ovac. Izven cerkvene ograje postajajo vozniki in osedlani konji, pred vrati ozidja pa sedi slepec in brenka na liro, čuden inštrument, ki monoton ubira vedno isto melodijo. Ob vходу v cerkev ti tvorijo špalir na tleh ležeči berači: ta ti moli pod nos ostudne ostanke odrezanih rok in pevajoče prosi milodara, drugi se ves tresoč po vsem životu valja po tleh, kriči in steguje blatno roko: «Daj vam Bože zdravje» in že ti pomoli pod nos umazan klobuk gnusen starec z golšo, da bi jo vrgel preko vratu — zdi se ti, da si prišel med gobavce in hitiš, da ne vidiš njih bede in ne čuješ strašnega jadikovanja, ki ti za vedno ostane v ušesih.

V prostoru pred cerkvijo pa se ti polni množica. Veselih razgretih obrazov se objemljejo ženske, poljubljajo znanci med sabo, posedajo v skupinah in prično zalagati. — Zopet mamaliga in brindza v rakvi (leseni posodi), za priboljšek malo vodke, a ta je redka med njimi. Naj še omenim dekleta, ki so si za ta praznik v letu tako dolgo spletale kite, kajti vplele so si med lase cele štrene pisane volne, da jim po hrbtu pada navzdol do pasu v najbolj živih barvah. Spređaj pa se bleste v kitah, ki so položene preko zagorelih čel, zlasti vojaški gumbi, in okrog vratu, kot poseben okras, če ni dovolj novcev in steklenih koral, zopet niz blestečih gumbov. Ponosne so, ker so danes tako sijajno ovenčane, a nič manj lišpavi niso fantje, kajti za klobuk, ki je že itak ves s pisanim cvetjem okrašen, so si zataknili dolga nojeva peresa, ki se jim krivijo prav do širokih pleč.

Pa še nekaj si privoščiš vsak izmed njih — rumeno piščal, ki jo pri vходу prodaja star Hučul. In med vrišč in šum pisane množice se oglašča monoton glas piščali še pozno v noč, ki pada iz vseh strani na žalostno Ukrajino.

Turoben, zategel glas me je nekoč izvabil na cesto, po kateri se je pomikal skromen spreved z župnikom na konju na čelu in prijeten glas organista, ki je prepevaje spremljal množico. Dva moška sta nosila na ramenih leseno surovo rakev, brez križa in okrasja, pregrnjeno z ližnikom, obloženo s kolači in s svečkami ovenčano. Zadaj so glasno kričale in jadikovale ženske: «Joooj, sestro moja, joj.»! in njih jok in stok se je v presledkih ponavljal prav do pokopališča, kamor sem jim sledila, kajti prav ničesar bi ne hotela zamuditi ob priliki mojega dvomesečnega bivanja med njimi.

Krenili smo v cerkev. Poleg večje krste je postavila še bedna mati zabojček z mrtvim detetom, okrasila ga s kolačkom, prižgala svečko v sredi na smrečici, s pisanim papirjem okrašeni. Po teh obredih so dvignili krsti, mati je mrtvega otroka kar sama zanesla pod pazduho na bližnje pokopališče in ko so spustili krste v izkopane jame in je župnik odmolil molitve in organist odnesel ližnik, ki ostane popu po vsakem pogrebu, smo ostali sami. Čuden, zategel glas, ki me je bil izvabil iz hiše, je bil glas do 3 m dolgih trobent, na katere trobijo mrliču na pokopališču, bogatejšim po dvoje, revnejšim po ena, vse dni in ob času pokopa. Na krsto vržejo za mrtvecem kos kolača in prižgano svečko, medtem ga kličejo in jadikujejo, a se takoj zopet umirijo in zapalijo ljulko, porazdele kolač, sedejo na izkopano ilovnato zemljo, dokler znanci sami ne zagrebejo jame.

Bedna ukrajinska majka, solze si mi izvabila v oči, ko si z rokami metala mrzlo zemljo na krsto otročiča, ki ti je bil mil, čeprav ti morda

Doma strada še cela množica dece, kajti bog je blagoslovil te žene z obilnim zarodom in neredke so hiše z dvajsetero otrok.

Nekaj povsem novega je tudi običaj tega naroda, kadar leži mrlič na mrtvaškem odru. Tedaj se ti našemi par moških, spači lice ali natakne krinke in brijejo ti norca, plešejo in zabavajo mrtveca vse do ranega jutra.

Pero in Olena.

(Akvarel grofice Wondrzyčke.)

sko katastrofo, ki je v par urah uničila prijazne domove, prestavila mejnike, podrla mostove in izruvala drevje, da je Čeremoš bobnel in se penil in je ljudstvo padalo na zemljo in ihtelo v grozi in molitvi. —

Še praznik jeseni naj omenim, Preobraženje 19. avgusta, ko ti prinese ljudstvo pred hram v bisagah poljske pridelke, sadje in cvet, da pop letino blagoslovi. V vrste se porazdele, vsi praznje oblečeni, vsak poklekne pred polno pisano bisago in prižge svečke, zataknjene v kolač in sadje. Pop pa namaka vejo v čeber blagoslovljene vode, ki jo prenaša pred njim organist, in glasno pevajoč blagoslavlja poljske pridelke. Ko je obred končan, se prične medsebojno porazdeljevanje darov in z bisagami na ramenih se ti razkrope na vse strani, stare ženske še v belih, tesno krog glave ovitih peremitkah, ki jih že redko najdeš dandanes.

V tem delu Karpatov se peča Ukrajinec ponajveč z rejo ovac, polja so redkejša, in z lesom. Saj ga pa tudi nekaj premorejo te brezkončne iglate žume! A srce se ti krči, ko se voziš ure in ure mimo pogorij, kjer štrle v zrak cela morja prosečih nemih rok — napol odsekanih, osušenih debel — mrtve priče minule vojne. A ni ga, da bi iztrebil in izrabil zemljo, da bi nanovo nasadil opustošene kraje, ljudstvo samo pa je leno, nepraktično, nekako flegmatično in resignirano. Pota so vsa razdejana, kamenje leži v kupih, a samo si ne zna pomoči. Treba jim je inteligence, učiteljev, da bi šli med nje, toda ukrajinski učitelj, če je sploh v svoji zemlji, mora danes

Ko sta nas Olena in Petro povabila, da pridemo k njim na Magoro na slavo, domačo veselico, sem imela prvič priliko spoznati maloruske plese. Na vzvišenih prostorih v veži so sedeli trije godci, fantje in dekleta pa so se, objeti okrog pasu, pozibavali v krogu in obkrožali par, ki je divje rajal v sredini. V drugi sobi so sedeli za bogato obloženo mizo povabljeni, nas pa so, — hoteč nas posebno počastiti — popeljali v kamro, kjer so naš izborni pogostili s holubci (narodna jed) in «rumunsko» vodko, to ime ima žganje, ki je vtihotapljeno, a ne vem, je-li resnično iz Romunije, samo to vem, da je bilo močno in opojno, kajti majka naše gazde je bila že vsa razigrana, ko mi je neprestano prepevala napitnice in praznila čašo za čašo. Mi smo odšli potem, ko smo že menda desetič skušali odriniti v noč, družba pa je rajala še dva dni in dve noči, a tretjo noč se je godba in ples spremenila v strašen plač in jok poplavljenе zemlje in izginelih domov, v strašno vremensko

molčati, da ga poljska vlada ne požene, bednega Martina Kačurja, še kam više v gore. Res da je pop Ukrajinec, bili smo dostikrat njegovi gosti v prijaznem župnišču, vsem od pisanega cvetja obdanem, ki ga tako lepo goji gospa Štefka. Kakšna razlika od naših gorskih župnikov! Govori ti več jezikov, here Schaw-a in Galswortha, polemizira o tem in onem, ima pametna, svobodna mnenja — ali takih bi potrebovala Ukrajina več.

Na drugi strani je zopet Žid, ki ti pije kri in izrablja bedo naroda. Vse ima on v rokah, posoja na velikanske obresti in uničuje polagoma svojo žrtev. Židje si postavljajo nove hiše, huculske hate pa se rušijo.

Na poti v Kaosow, tipično židovsko, od solnea ožgano mestece s solinami, stoji v skale vsekana plošča, skromna plošča z modro-rumenim ukrajinskim grbom ukrajinskemu borcu-pesniku Franku na čast. In ne daleč odtod v bogatem Podolju jih drami kmet-pesnik Štepanek, prijatelj mojih znancev in znank.

Globoko mi je seglo to dobro odkritosrčno in priprosto ljudstvo v srce, pa saj sem ga videla v vsem veselju in v najhujši nesreči, ki že desetletja ni zadela Ukrajine. V zadnji avgustovi noči se je v Karpatih utrgal oblak in Čeremoš je pribobnel in poplavlil vso dolino, da se je v par urah spremenila vsa pokrajina v neskončno morje. Izginile so lesene hate, podrl širok novozidan most in v temi je begalo prestrašeno ljudstvo z lečerbami, plezalo na drevje, klicalo in vpilo. Čeremoš pa je drvel in se penil, da je vse onemelo v njegovi mogočni, vse uničujoči pesmi.

Ko se je zdanilo, ni bila to več naša vas. Polja, hiše, vrtovi, ceste in pota — vse je izginilo, dico in starce, može in žene je odnesla voda. Kdo popiše bedo matere, ki je ostala na delu v drugi kmetiji, zjutraj pa ji je izginila hata s troje odrasle dece in živino! Naslanjala se je na leseno ograjo ob drugem bregu naraslega Čeremoša. Zdaj kričala in jokala, zdaj zopet toplo zrla na drugi breg, kjer je še včeraj stal njen skromni dom z vsemi dragimi. Čeremoš pa je neusmiljeno bobnel in se penil, da je vonj razbičane zemlje udarjal v nos. Ljudstvo, ki se je spenjalo v noči na vrhove drevja, da si reši življenje, je klicalo na pomoč, a bilo je odvedeno z deročim valovjem vsenaokrog.

Voda je jela padati, ljudstvo je začelo odmetavati blato, ki je zasulo okna in izbe. Vse premočene skromne ostanke so jeli prinašati na solnce, ki je prisijalo po par dneh. Strašno jih je kaznoval Bog! Broški (kupi sena) so štrleli iz visokega blata, polja krompirja je zasulo kamenje, ribe so ležale po opustošenih njivah, ceste so bile porušene, zemlja razpokana, a pomoči od nikoder.

Vsled razbitih potov in razdejanih mostov se je zavlekel i naš odhod. A ko je bila cesta do Kolomije malce popravljena, smo odrinili na pot. Cela karavana otovorjenih konj, za njimi še mi, klaverni jezdec, po kamenju in blatu, vodi in močvirju. Toda naši oprezni huculski konjiči so nas brez nezgod dovedli do vrha Jašenova in odtod v avtomobilu, in diru in prahu po serpentinah navzdol v Kolomijo.

Sama ravnina vsenaokrog. Mahoma se izpremeni pokrajina, temnejše postanejo noše, dozorela koruzna polja, težko obložene jablane, prijazni domovi — vse beži mimo nas. V večerno nebo pa vihti svoje ogromne raztegnjene roke mlin na veter, ob cesti nas pozdravljajo klopotci, — deca meče kamenje za nami. — V daljavi se pojavijo prve hiše mesta. Ozrem se še enkrat. — V prahu izginja za nami neskončna ravnica — zbogom, Ukrajina!

Vera Albrechtova:

Ukrajinski sonet.

Med hribovjem ukrajinska^a hata, klanjajo se v solncu polja zlata.
a za hato iglati Karpati. V beli srajci prede stara mati,
V rdečih hustkah¹ deklice na trati prede volno, ližnik³ mora stkati,
v broške² skladajo seno. Bogata preden stopi pred nebeška vrata.

Nizke hate skrite med gozdovi,
vi prijazni, topli ste domovi
v sencu bornih sliv neplodne veje.

Odleteli vaši so sinovi,
težke tratve⁴ gonijo z valovi
Čeremoša do rumunske meje.

1 rutah, 2 kopice, 3 pregrinjalo za na krsto, 4. splave.

Jerica Zemljanova:

IV. Mednarodni kongres za gospodinjstvo v Rimu.

V dneih 13. do 17. novembra 1927. se je vršil v Rimu IV. mednarodni kongres za pouk v gospodinjstvu. Na tem kongresu, ki je imel svoja zborovanja deloma v slavnem kapitolu (Campidoglio) in deloma v razstavni palači, so imele svoje odposlanke in odposlance domala vse civilizirane države, celo Mehika, Afganistan, Peru, Guatemala i. dr. Največje število delegatkin je imela Švedska — 200 po številu — kar jo vsekakor označuje kot najkulturnejšo državo.

I. mednarodni kongres za gospodinjstvo se je vršil leta 1908. v Friburgu v Švici, na katerem niso le Švicarke razpravljale o prevažnem vprašanju gospodinjstva, ampak je bilo zastopanih devet držav s 600 udeleženci. Boječ se, da se koristni in plodonosni nasveti in pa navdušenje, s katerim jih je občinstvo sprejelo, ne realizirajo in ne prešinejo tudi širših mas ljudstva, se je osnoval odbor, ki naj bi prevzel nalogo posredovati predloge in nasvete glede pouka v gospodinjstvu tudi drugim interesentom. Ta odbor je delal tudi na to, da se je vršil leta 1913. v Gaudu II. mednarodni kongres, kjer je bilo zastopanih 15 narodov po svojih odposlankah, združenih v krasni ideji, kako dati sredstva in priliko ženi za praktično nacobrazbo v gospodinjstvu. Medtem je prišla vojna, ki je zatrla vsako možnost za razvoj gospodinjskega vprašanja. Šele 1922. se je zopet sešel kongres, to pot v Parizu, kjer se je združilo že 35 držav in kjer se je tudi organizirala razstava v tej stroki, ki je pokazala lep napredek v gospodinjstvu. Letos pa, kakor sem omenila, so bile na kongresu zastopane skoro vse države. Delegatke in delegati so bili ponajveč šolniki, na raznih

gospodinjskih, gospodarskih in kmetijskih šolah. Pa tudi zastopnice ženskih društev in gospodinj, da celo mnogo gospodov, kakor tehnikov, inženjerjev, industrijalcev in drugih je bilo, ki so prišli, da čujejo nasvete in predloge, kako bi mogli s svojim sodelovanjem pomagati ženi do vzornega, ekonomskega in praktičnega gospodinjstva.

Krasno sestavljeni in poučni referati ter praktični predlogi za njih uresničenje so bili tako pestri in mnogobrojni, da skoro ni bilo mogoče slediti vsem. Omenim le nekatere referate, ki so bili posebno zanimivi:

1. Vzgoja družine v praktičnem in higijenskem pogledu.
2. Sodelovanje znanosti in univerze za uresničenje gospodinjske naobrazbe.
3. Naloge gospodinje v borbi proti življenski draginji z ozirom na ekonomijo časa in denarja.
4. Gospodinjstvo kot poklic.
5. Gospodinjski pouk, družinska vzgoja in socialna pomoč na vseh stopnjah gospodinjstva kot temelj narodove sreče.
6. Znanost v službi ekonomskega gospodinjstva.
7. Vpliv gospodinjskega dela na značaj žene.
8. Kako omogočiti obisk gospodinjskega pouka deklicam iz delavskih slojev.

Meni je prav posebno ugajalo poročilo prof. L. Genouda iz Friburga, iz katerega sem doznala, da imajo v Švici nekateri kantoni že stalne osrednje gospodinjske šole. Te šole posečajo učenke nižjih pa tudi srednjih šol. Vsaka mora po en dan v tednu hoditi v gospodinjsko šolo, kjer se uči — odgovarjajoč načrtu — kuhanja, krpanja, pranja, likanja, prikrojavanja, knjigovodstva, živiloznanstva, prehrane dojenčka itd. Stroške plačajo in cvitejše učenke same, revnejšim učenkam pa plačuje občina.

V Nemčiji smatrajo gospodinjstvo za poklic, zato imajo gospodinje mojsterice po šolski dobi deklice v dveletni učni dobi brezplačno. Med tem časom posečajo ob določenih dnevih v tednu tudi še gospodinjsko šolo, kakor posečajo drugi učenci raznih obrti strokovne in obrtne tečaje. Po preteku te dobe napravijo te učenke izpit pred določeno komisijo, na podlagi katerega dobijo izpričevalo gospodinjske pomočnice. Kot take vstopajo v razne službe v pomoč gospodinjam. One pa, ki so posebno pridne in ročne in kažejo mnogo zanimanja in zmisla za gospodinjstvo, napravijo lahko še poseben izpit, ki jih vzposobi za gospodinjske mojsterice. Gospodinje mojsterice dobivajo službe kot samostojne gospodinje v večjih gospodinjstvih, v hotelih, sanatorijih, bolnicah in drugod.

Pri nas še žal nismo tako daleč, da bi se mogli primerjati narodom, ki prednjačijo v kulturi in napredku, pač pa stremimo vsi za tem, da se tudi našemu ženstvu kdaj omogoči prilika za naobrazbo v tem najvažnejšem ženskem poklicu, kajti sreča in spas naroda je edino le v rokah dobre gospodinje.

Po ženskem svetu.

† Marija Gebauerjeva Začetkom tega leta je umrla v Pragi 57letna češka pisateljica Marija Gebauerjeva. Napisala je lepo število novel in romanov, ki so prmerno čtivo zlasti za dozorevajočo mladino. V večini njenih del so motivi vzeti iz slovenskega življenja. Pokojnica je namreč slednja leta zahajala na letovišče v slovenske planine. Najvažnejša literarna zasluga Gebauerjeve pa je kritična ureditev korespondence Božene Nёмcove in temeljita študija o njenih delih.

Italijanke pri mednarodnem delu. Italijo zastopajo v Mednarodnem svetu 3 odlične žene: dr. Tereza Labriola, profesorica filozofije in prava na rimski univerzi, dr. Sandesky-Scelba, zdravnica v Rimu, in Marija Loschi, žurnalistka in urednica lista «La Donna Italiana». Vse tri so delavne in vodilne članice feminističnih organizacij.

Američanke zopet za enakopravnost. Čeprav imajo v Ujedinjenih državah žene skoro povsod iste pravice kot moški, so vendar še zakoni, ki zastopavljajo ženo. Tako se n. pr. sme Amerikaneč, ki živi v tujini, vrniti, ne da bi se oziral na kvoto; žena pa, ki je živela v tujini in je izgubila ameriško državljanstvo v zakonu s tujcem, se ne sme vrniti drugače nego v kvoti. Ovdovela ali ločena Američanka se tudi ne more za stalno vrniti in ne dobiti državljanstva, če nima sina ali hčere stare nad 21 let. S tujcem poročena Američanka ne sme pripeljati v domovino svojega moža izven kvote, Amerikaneč pa ženo-tujko lahko pripelje. Nekatero ženo poročeno s tujcem, hočejo sedaj, da bi se njih otrok rodil na ameriških tleh, s čemer bi dosegel ameriško državljanstvo; dočm ima mož zagotovljeno državljanstvo za svojega otroka, pa naj živi kjerkoli. V resoluaciji, ki so jo žene predložile senatu in je bila odbita, so zahtevale, da bi se smela rojena Američanka vrniti v domovino in pripeljati s seboj moža-tujca in deco, ne oziraje se na kvoto.

Slavni avijatik Linbergh — feminist. Po poletu v Evropo se pe pri Lindbergu oglašile tudi ameriške časopisne poročevalke. Tem je rekel, da se mu zdi popolnoma možno in umestno, da tudi žene lete preko oceana, seveda s pravim dobrim aeroplanom. Njegov oče Charles Augustus Lindbergh, desetletni zastopnik v kongresu in voditelj farmerjev, je bil vedno vnet za-

vornik zahtev, vedno je glasoval v prilog feminističnim resolucijam ter se je pogosto zavzemal za zaščito žene.

Avstralska gospodinja.

Cenjeno uredništvo! Obetala sem Vam, da napišem kaj zanimivega iz naše zemlje, ali do danes nisem mogla izpolniti obljube. Gospodinja sem in sicer — v Avstraliji. Morda se boste smejali, da povdarjam baš to besedo, ali prepričana sem, da bi marsikatera naša žena ločila ta pojem od pojma «gospodinja v Evropi.» Oskrbovati vso hišo, biti pri otrokih, kuhati za več oseb, gotovo ni malenkost in vendar dobimo tu le redko kje služkinjo — da, v mojemu mestu znaša njih število ravno — dve! Angležinje so praktične — kadar delajo, delajo hitro. Pri delu ne polagajo tolike važnosti na različne malenkosti kakor pri nas. Ne, glavno jim je čistoča, a zunanja oblika ostaja v ozadju. V resnici se gospodinja ne more toliko naslanjati ob natančnosti posameznih spretnosti, ali ima pa zadoščanje, da ji ostane še časa za telesno vzgojo same sebe in za počitek. Težja opravila opravi tu gospodinja vedno dopolndne, a popoldne dobi čas za počitek, šivanje itd. Čudno se zdi komu, ko se razgovarja zjutraj s priprosto perico, a zvečer dobi ravno isto osebo v plesni dvorani, obblečeno v svilo, nakičeno z zlatom in dragulji.

Vsak ima svoje pravo tu — tudi služkinja. Ne pade je dnevi posli od zore tja v pozno noč. Tudi ona ima svoj počitek, a po pravilih delavskega združenja dela vsaka le osem ur na dan, nadure so ji posebej plačane.

Kaj pa takozvani srednji, višji in nižji sloji? Kolika razlika pri nas, koliko preziranja, a na drugi strani grenkih ponižanj! Mislila sem nekadaj, da bi teh razlik ne mogel ublažiti ne duh časa, ne vodilni genij, nihče, preveč so ukoreninjene zrasle z nami. Za pojedince, iztrganega iz teh evropskih razmer, je pač veliko presenečenje, ko se znajde — enak med enakimi! Kdor je pošten in delaven, vživa najvišje spoštovanje, in čim bolj je žuljava desnica, tem večji je ugled. Pač nihče se ne sramuje navadnega delavca, služkinje, malega in velikega farmerja, tvorniškega ravnatelja. Vsi so enako vredni, vsi delamo za svoje blagostanje in napredek. Mislim, da baš v tem tiči velika odgonetka naše boljše bodočnosti.

M. D.

Materinstvo.

Božična in Miklavževa darila. «Ženski list» je v prvi letošnji številki sprožil misel, naj bi odpravili stare običaje Božičkovega in Miklavževega obdarovanja ter «usmerili otroke k spoznanju in resnici». Člankarica

utemeljuje svoj nasvet s tem, da so ti običaji oviti z mentaliteto kapitalistične družbe. Resnica je, da nosi Miklavž bogate darove samo družini bogatašev, ne oziraje se na pridnost otrok. Siromašna deca pa, ki se s trdno vero v brezkončno dobroto Miklavža zadnje dneve trudi v šoli in doma, z učenjem in molitvijo, in pričakuje izpolnitev svojih gorečih želja, vidi, kako rjhi bogati vrstniki nezalužno še bolj bogate. Res so ti pomisleki docela utemeljeni, ali vendar se mi ne zde tako važni, da bi morali radi njih prikrajšati otroke za veliki užitek zimske poezije. Materi, ki z lastnimi otroki doživlja zaupanje in trepet pred Miklavžem, pa njih rajsko srečo ob obdarovanju, pa njih zamaknenost in prevzetost ob prvem pogledu na božično smrečico, tej materi se zdi nasvet omenjene člankarice krut in nematerinski. Pač pa je potrebna tudi v tem pogledu drugačna vzgoja starišem in otrokom, buržujem in proletarcem. Premožnejša mati ne sme iz vzgojnih in socialnih ozirov navaditi otroka na razkošje, na izpolnjevanje vseh njegovih želj. Razvajanemu otroku ni nikdar dovolj. In če ima mati količkaj srca, jo mora zaboleti misel, kako bo otrok pripovedoval v šoli o svojih darovih in kako bridki morajo biti občutki siromašne dece. Eridka pa je tudi resnica, da mnoge proletarske družine prerano odpirajo otrokom oči in jim kažejo socialne krivice. Skromnost, veselje nad malim darom moramo vcepiti vsakemu otroku, imovitemu in siromašnemu. Če pa mati dopoveduje otroku: vidiš, koliko ima ta, ti pa nič; to ni zate, ker si revež, to je le za bogatine, ne dela pač nič boljše kot ona mati, ki pravi: kako si pač bogat, koliko imaš ti, koliko več kot drugi...

Ob letošnjem Miklavžu je sosedja priredila domač večer in povabila znane otroke, med temi tudi ubožno deklico, sošolko in prijateljico njene hčerke. Da ne bo deklica občutila razlike pri obdarovanju, je za obe pripravila popolnoma enaka darila. V zadnjem trenutku je pa ena izmed povabljениh mater vrgla v Miklavževo vrečo še dva darova: za domačo hčerko risanko s barvami, za njeno prijateljico pa zavoj slaščic. Vseh 9 otrok je z nepopisno hvaležnostjo prejemale številne a skromne darove iz rok častitljivega, dobrega in strogega Miklavža. Ko je odšel, ni niti eden zavidal drugemu, nego se je vsak sveto poglabil v svoje darove, le delavčeva deklica je takoj zavistno skočila h gospodinji: «Zašto je sv. Nikola dao Nadi boje, a meni ne!» Deklica je ves čas samo pazila, če ne bo Nada dobila kaj več, ter se ni niti zavedala, da je ona sama dobila zavoj več. Drugi dan pa je prišla hčerka iz šole in rekla: «Marica je rekla, da je rekla njena

mama, da ni prav, ko je meni dal Miklavž barvnike, da jih moram dati polovico njej!» — Maričin oče pač vodi svojo hčerko vsako nedeljo popoldne v kinematograf, zvečer pa v gostilno — za Miklavža so bili pa tako revni, da ni prinesel otrokom prav nič!!

Pomlujem pač otroke, katerim mati ne privzgoji veselja nad še tako ubožnim skrivnostnim Miklavževim darilom in jim ne preskrbi, morda celo ne pristrada vsaj malega presenečenja v tisti bajni noči. Ko sem bila majhna, mi je Miklavž ponoči prinesel na krožniku 2 grintavi jabolki, v vsako je zapicil po par krajcarjev, pa nekaj drobnih lešnikov, suhih hrusk in sliv; poleg tega tudi «Male Zgodbe sv. pisma» s tistimi čudovito lepimi slikami; platnice pa so se pomazale od sliv. In tisti madeži so bili bolj sveti kakor knjiga sama. Zavila sem jo, ne zato, da bi se knjiga ne pomazala, nego da bi se ne oskrunili madeži sv. Miklavža. In kadarkoli sem bila sama s svojo dušo, sem previdno odvila platnice in ob pogledu na madeže zopet vživala in vživala vso mistiko Miklavževe noči.

Ko si je deklica-znanka ogledavala bogate Miklavževe izložbe in sejme ter si zazelela to in ono, jo je mati vprašala, kaj bi raje; ali da ji ona kupi na lepšo stvar, ki si jo želi — potem seveda Miklavž sploh ne bo hotel priti v njih hišo — ali pa, da ji prinese sam, kar bo hotel, čeprav ne dotične stvari. Brez pomisleka: «raje naj mi prinese Miklavž, kar sam hoče.» In ko se je o Miklavžu čudila, zakaj so nekateri dobili tako strašno lepe reči, in ji je mati pojasnila: tega jim ni prinesel Miklavž, Miklavž ne nosi tako dragih stvari, to jim je kupila mama, pa jim je rekla, da je M. prinesel — je najlepši auto izgubil ves čar in ni odtehal vrednosti njene košarice in male igrčke.

Člankarica v «Ženskem listu» pravi dalje: «Bil bi že čas, da prenehamo varati nedolžne dušice naših otrok in ne mučimo njihovih itak oslabeledih živcev z nestrpnim pričakovanjem in bridkim razočaranjem.

Postanimo socialisti in novi ljudje tudi v tem oziru. Povejmo otrokom resnico o sv. Miklavžu in Božičku, privedimo jim za prehod iz starega v novo, ob teh dnevih z združnimi močmi in prispevki kak zabaven popoldan, ter usmerimo praznično razpoloženje naših malčkov na proletarski «Prvi maj». Prvo solnčno nedeljo v maju, vsako leto, povedimo združeni naše malčke v prosto naravo, v gozd, kjer naj se ob godbi, petju, rajanju, telovadnimi nastopi in kaki predstavi razvedre ter si v grmovju sami poiščejo ostanke «Ptičje svatbe», katere poskrbimo seveda mi. Namreč razne malenkosti, kakor slaščice, šolske potrebščine,

kopalne oziroma telovadne hlačke, čužne klopčiče itd. Proč torej z lažjo in varanjem, proč s »tingelangelom» preživete meščanske družbe. Uslimerimo našo mladino k spoznanju in resnici.»

Je li potrebno, da povemo otroku to resnico? Vsi pravi poznavalci otroške duše priznajo, da je otroku pravljica potrebna. Z otrokovo starostjo pa se naj tudi pravljica razvija v smeri resnice, pa ne bo ne nadnega trpkega razočaranja. Kadarkoli spozna moj otrok kako novo resnico, ki je bila doslej zavita v pravljico tančico, obžaluje: »Škoda, da ni res tako.« Nikoli še ni rekel: »Zakaj mi nisi prej povedala, da ni res.« Celo člankarica v »Ženskem listu» je podzavestno in nehoti našega mnenja: ostanke »ptičje svałbe«, ki naj si jih otroci poiščejo med grmovjem, bodo sedevca podtaknile matere same.« Ni li tudi to varanje otroške dušice? Samo malo nerodno: v kakšni zvezi je ptičja pojedina s šolskimi potrebščinami, telovadnimi in plavalnimi hlačkami? Moderni duh časa se pač ne da spraviti v sklad s poetičnim praznovrjem naših prostih pradedov in s poezijo njih posebljnih prirodnih sil.

Naposled še: jeli prav in potrebno in ni li naravnost skrunjenje, če hočemo cvetočo majsko naravo popačiti s tako organizirano industrijsko prevaro. Dolgi zimski večeri, pusta nedostopna naroda, življenje v zaprti sobi kliče poezijo pravljic in skrivnostnih Miklavževih in Božičkovih darov — maj, pomlad, naroda pa sama na sebi razmahne človeku sile, mu širi dušo in ga prevzame že s svojim resničnim bogastvom in s prekipevajočo, očesu in občutkom dostopno lepoto.

P. Hočevrjevca.

Higijena.

Katero perilo je najbolj zdravo? Naše priproste babice so najbolj cenile platno: platnena rjuha, platnena srajca, platnena krpa na rano, vse to se jim je zdelo najboljše za zdravje. Moderna ženska bi si pa najrajše napravila vse perilo iz svile, kvečjemu nekaj volnena za zimo.

Kaj pa pravijo k temu zdravnik?

Po zimi je treba nositi tako obleko, ki zadržuje telesno toploto in je ne oddaja mrzlemu zraku. Najslabši toplotni prevodnik je volna, zato pač najprimernejša za zimo. Toda le za gornjo obleko, za perilo pa ne. Volna namreč rada draži kožo, posebno če ni prvovrstna, ter povzroča srbenje. V volni se tudi nabira pot, kar spoznamo po neprijetnem duhu. Zato se je treba jako pogosto preoblačiti. Volnene stvari je pa težko temeljito prati, posebno še kuhati. Tudi se z vsakim pranjem tkanina tanjša in krči. Pač pa je volna prav dobra za vrhno obleko, ki je lahko tem-

nejše barve in je tudi ni treba toliko prati, ker ne pride v dotiko s telesom.

Bombaževina in platno nekoliko hitreje prevajata toploto, zato sta primerni predvsem za poletno obleko. Tudi se z lahkoto pereta in sta zato bolj higijenični. Svila pa slabo vrvkava pot, zato ostane vsa vlaga na koži, kar zopet ni zdravo, ker mokrota, ki se izloča iz znojnic, ne sme ostajati na telesu.

Perilo naj bo iz redko tkanega blaga, skozi gosto tkanino zrak in hlapi le počasi odhajajo in je s tem delovanje kože ovrano. Pa tudi za gorenjo obleko je redko tkano in pleteno blago boljše, ker je toplejše. Pletene maje bolj zadržujejo toploto nego kvačkane. Pri kvačkanju se namreč nitke zategujejo in ni praznega prostora med njimi. V praznem prostoru med petljami se pa nabira zrak, ki je slab toploten prevodnik in obdrži toploto. Zato so tudi pletenine, ki so na eni strani »skrtačene«, tako tople, ker je med vlakni dovolj zraka, ki ne prepušča mraza ne toplote.

Kuhinja.

Okusen štrukelj. Ko je na kmetih ob košnji in drugih večjih poljskih delih treba skrbeti, da dobe delavci obilno in okusno hrano, bo morda sledeči priprosti recept dobrodošel vsaki gospodinjji, ki se posebno ob takih priložnostih mora izkazati pridno in skrbno ter večšo kuharico. Recept ima tudi to prednost, da ni priprava ne draga ne dolgotrajna.

Navadno vzhajano testo kakor za kruh, oziroma kakor za kuhane štruklje zna napraviti vsaka gospodinja. Navesti hočem tedaj le nadev (za kakih 6—8 dobrih jedcev.)

Potrebujete: $\frac{1}{4}$ kg slanina, (tudi malo več) ali pa masti, 2—3 jajca, 2 žlici sladkorne sipe, 4—5 pesti kruhovih drobtinic, 1 čebulo, — precej petersilja, zelene, bosiljke, majarona, peresce rožmarina, strok ali dva česna, malo popra, zmlete sladke skorje in dišav, pest rozin. Slanina se zreže na kocke in razcvrte. Ocvirke otisni in deni na krožnik, v vreli obeli sprajšiš drobtinice in čebulo in naposled primešaj še zelenjavo, ki je drobno sesekljana. Seveda se zelenjava ne sme predolgo pražiti, le da se dobro ogreje, nekako preperi. Odstavi in pusti ohladiti. Ko je ohlajeno, se primešajo otisnjeni ocvirki, sladkorna sipa, ščipec popra, ščipec dišav in zmlete sladke skorje.

Posebej vtepi jajca, s katerimi najprvo namažeš razvaljeno testo. Potem se namaže še s pripravljenim nadevom in slednjik se potresejo rozine, ki pa niso niti neobhodno potrebne.

Štrukelj se kot navadno zvije, zavije ne pretesno v prt, in ko je vzhajan, se kuha $\frac{1}{4}$ ure v kropu. Kuhani štrukelj se zreže

na rezine in obeli s slanino, kar je delavcem še bolj všeč.

Lahko ga tudi spečeš, vendar je kuhan okusnejši.

Rosandra.

Sesekljana pečenka. Vzemi nekoliko govejega, telečjega in prašičevega mesa ter ga dobro sesekljaj. Na pol kg mesa vzemi 4 cela jajca (ali manj jajec in nekoliko mleka), nekaj kruhovih drobtinic, 2 sardeli, sol, poper, česen, limonovih lupin, peteršilj. Vse to dobro zmešaj, daj mesu podolgasto obliko ter speči v pečici. Proti koncu polij pečenko z juho.

Koštrun. Da izgubi koštrunovo meso neprijetni duh, naredi najprej sledeče: Ko meso opereš, zdrobi na deski z nožem nekoliko soli, par strokov česna in sesekljanega peteršilja ter s tem dobro odrgni koštrunovo meso. Dušiti ga moraš seveda tudi z različnimi dišavami.

Gospodinjstvo.

Kokoši je treba odbirati. Dobra kokoš znese v celem življenju 600 jajc. Največ jih znese v drugem, tretjem in četrtem letu svojega življenja. Če se je izvalila kokoš zgodaj spolnadi, znese lahko že v prvem letu kakih 30 jajec, a ta so večinoma drobna in nesposobna za pokladanje. V drugem, tretjem in četrtem letu znese kokoš približno po 130 jajc. Toraj znese v prvih štirih letih skupaj kakih 400 jajc. Po četrtem letu pa ponehava in sicer se računa na naslednjih 6 let skupaj 200 jajc. Svetuje se torej gospodinjam, naj kokoši po četrtem letu zakoljejo ali pa prodajo, ker jih ni vredno rediti dalje.

Iz naše skrinje.

Noša in običaji v Tržaški okolici.

(Nadaljevanje.)

Drugi dan je že vsakdo zopet šel po delu, popoldne so godci zopet prišli na oder in še malo igrali, vendar ni bil več pravi praznik, ki se je končal z nedeljo. Torek je bil navaden delavnik, dekleta so se morda malo dalj ustavljala, ko so šla po vodo na potok, da so si dopovedale lepoto doživljenega plesa, marsikatera je čobila še celo svojega izvoljenca in o pustu so bile navadno tudi kake poroke.

Razen opasila so bili še drugi prazniki, ki so dali priliko za zabavo pridnim kmetским dekletom in fantom. Ali povsod in vedno je bila narodna noša na častnem mestu in pri vsaki večji svečanosti ali drugi važni priložnosti je bilo kmetškemu dekletu v ponos, če se je mogla obleči tako, kakor se je nosila že mati in morebiti babica.

Pa sedaj... mnogo denarja za vsako malo veselico, za vsak mali praznik, ker mora

biti obleka nova, po zadnji modi, ki bo jutri že zastarela.

Ali bi ne bilo bolje, da se zbude stare navade, stare šege in običaji na deželi, da bi dekleta ne hrepenela več po tujini, v daljavo, po neznanih dobrotah, ki jim dajo le strup, nego bi se zopet s staro ljubeznijo oklenile doma, prijaznega domačega krova, lepe stare noše, mirnega življenja na deželi. Prepričale bi se, da je vendarle najlepše in najboljše geslo: «Ljubo doma, kdor ga ima». A k domu spada tudi narodno življenje, priprosto in ljubeznjivo s svojimi starodavnimi običaji, brez prevelikih razburjenj, navadna noša naših starih, ki je bila sicer trajna, ali tudi dragocena in najlepša za kmetško dekle.

Koliko bolj so bili tedaj ljudje veseli po takem edinem prazniku v letu, za katerega so se pripravljali že dolgo. Opasilo in ples — to je bila izžarevajoča točka vaškega življenja, središče veselja, ki je dajalo odsev in zadovoljstvo, srečo, da se strasti niso vzbujale in preplavljale src z razbrzdanimi željami in nezadovoljnostjo s svojim stanom, s hrepenenjem po čim večjem vživanju in manjšem trudu in delu. Danes hoče vsako dekle le iz vasi v mesto; čeprav bi lahko delala na svojem, gre rajše v mesto in je sužnja tujim ljudem, samo da si lahko obleče mestne capice in se zabava in razveseljuje po mestno in se po mestno navzame vseh slabih navad in ne zna več drugega, kakor kako bi bolj lahko-miselno zapravljala denar po plesih in zabavah. Često pa prihaja zopet domov, ponižna in osramočena, kajti tujina ji ni dala drugega kot morda še kako bolezen, ali pa jo je premotila strast tujca, da se je morala vrniti z otrokom v domači kraj, ako se ni hotela vlačiti kot ciganka po svetu. Od tujca zapuščena, od domačih zasramovana, to je potem usoda večine onih, ki od doma stremijo po tujini, ki od domačih šeg in običajev derejo v veliki svet skušnjav in propalosti.

Ženitovanjski kolači. Ko se je tako, morda baš ob opasilu ali pa vaškem plesu začela kmetška idila, se določi navadno za prihodnji pust ali pa za jesen poroka. Nevesta si pripravljala balo in opremo in zopet imamo priložnost opazovati navade in šege, katerih pa zopet ne spoštujemo več tako kot v starih lepih časih. In vendar so že «ženitovanjski kolači», rekla bi, lep, nežen in tudi pomenljiv običaj. Lep, ker se s poklanjanjem navadno družijo povabilo na poroko in ženitno pojedino, nežen, ker v svoji sreči nevesta poklanja darove znancem, prijateljem in osebam, na katere jo veže vdanost in hvaležnost, pomenljiv, ker mora nevesta z dobroto in okusnostjo dokazati zmožnost pridne, delavne in dobre gospodinje.

Lep dokaz medsebojne vzajemnosti in bratovske ljubezni med srenjčani iste vasi je

torej ta jako stara navada pripravljana in poklanjanja takozvanih »ženitovanjskih kolačev».

Čim namreč je med ženinom in nevesto vse potrebno dogovorjeno in določeno in so tudi že zapisani in začetni »oklici«, je važna skrb neveste, da napravi čim boljše in lepše kolače. Seveda morajo biti napravljeni iz najboljših bele pšenične moke, mešani in vgneteni z najfinejšim domačim oljivnim oljem in sladkorjem. Mesiti in gnesti jih mora s pomočjo matere ali pa kake druge v takem poslu že izvežbane žene seveda nevesta sama, kajti po dobroti in lepoti kolačev se sodi potem tudi pridnost neveste; baje se ravna tudi sreča v bodočem zakonu po kakovosti kolačev. Pecivo samo je okrogle oblike, mal nastavek je trivoglata in na njem pa še ličen mal okrogel hlebček; na gorenji strani so ti kolači lepo opisani in potreseni s sladkorno sipo. Veliki so pa približno kot sedanjih kruhki po 200 gr., morda še malo večji. Treba jih je seveda napraviti ogromno množino, ena sama peka domače kmečke peči ne zadostuje, po premožnosti in zmožnosti se jih mora napraviti kar 3, pa tudi 4 peke, kajti obdariti je treba ne le bližnje sorodnike v domači vasi, nego tudi dobre prijateljke in znance ter velmože, kot so vaški načelnik, gospod učitelj, gosp. duhovnik v domači vasi. Koliko skrbi in truda za ubogo, že itak z drugimi skrbmi in deli preobloženo nevesto in bodočo gospodinjo.

Lepota, dobrota in posebno pa še količina napečenih kolačev se seveda tudi v teh slučajih ravna po premožnosti in imenitnosti neveste in ženina ter njenih svojcev.

Ko je napečena zadostna množina kolačev, nabere si jih nevesta v lep velik bel prt ali pa naloži v takozvani »plenir« ali jerbasa ter se napoti z njimi po vasi, da jih čimprej porazdeli določenim družinam. Pri takih posetih spremlja včasih nevesto tudi njena družica ali prijateljica. Seveda mora biti za to priložnost nevesta, hočeš — nočeš, prav dobre volje in veselega lica, ki dokazuje njeno srečo. (Dalje prih.)

Rosandra.

O lepem vedenju.

V gledališču.

V gledališču, kjer vsak sam plača svoj sedež, ne bo nihče zameril gospodu, ki ponudi in odstopi svoj boljši prostor dami. Če sedi v gledališču gospod velike rasti in pred njim majhna oseba, a poleg njega majhna dama, pred njo pa velika oseba, naj bo gospod tako vljuden in uvideven, da ponudi tuji dami v zameno svoj prostor.

Tudi takrat, kadar sedi kaka neznanca oseba slučajno med dvema znanima gledavcema, jima ponudi svoj prostor; seveda

zamenja prostor če le mogoče z mlajšo osebo. Razume se, da se sprejme taka ponudba le, če je prostor v isti vrsti in iste cene.

Če pa oseba, ki loči v gledališču dva znanca, tema dvema ne ponudi svojega prostora v zameno, je brezdvomno, da dela to iz osebnih vzrokov. To je treba vpoštevati in se vzdrževati nepotrebne konverzacije preko dotične osebe, za katero je ženantna.

Če pa le moraš z znanecem preko osebe govoriti, ali mu podati kako stvar: kukalo, bonboniero, program, se stori to za njenim hrbtom.

Če si primoran, nadlegovati že sedeče gledalce, da prideš na svoj prostor, se vljudno oprsti in prikloni, četudi je njih dolžnost, da vstanejo in napravijo prostor. Mimo njih greš s hrbtom, obrnjenim proti odru. Vse to se vrši diskretno in urno.

Ne pričenjav pogovora s sosedi in ne pripoveduj jim svojih vtisov. Gospod pomaga preobloženi dami, ji odklopi stol, ali ji pobere padlo stvar.

Če si povabljen v ložo, če le mogoče, ne prihajaj prvi. Če so se osebe, ki so te povabile, zakasnile, vzemi prostor v ozadju, da jih ob prihodu lahko pozdraviš in jim prihraniš boljši prostor, katerega ti brezdvomno sami ponudijo.

V loži zasedejo boljše prostore vedno dame, prostore v ozadju zavzamejo gospodje, ali pa stoje prisostvujejo predstavi, če drugače ne vidijo na oder.

Osebe, ki so v ložah, ne smejo s pozornostjo vzbujajočim vedenjem, glasnim govorjenjem ali smehom obračati nase poglede gledavcev. Tudi ne smejo namigavati in delati znamenja v parter ali igralcem na odru. Končno njih ploskanje ali protesti ne smejo z burnostjo motiti sosednjih gledavcev.

Dame v loži ne zapuščajo svojih prostorov med predstavo, v pavzah le, če gredo v spremstvu svojih gospodov, s katerimi so v loži, v foajé.

Gospod ne sme pustiti svoje dame same v loži. Če je v loži več gospodov, ostane eden od njih v loži pri damah, medtem ko se drugi gospodje odstranijo v foajé ali v kako sosednjo ložo.

Dame se po ložah ne obiskavajo. Samo gospodje med pavzami lahko pridejo pozdravit dame. Gospodje opravijo ta kratek obisk stojé in ne sedejo, četudi se jim ponudi prostor.

Dama, katero pride gospod pozdravit, lahko ponudi posetniku bonbone; dolžnost tega je, da vselej sprejme in nikdar ne odkloni, četudi ni ljubitelj sladkarij.

Dama se vzdrži vsakega očitnega ponašanja. Ne ogleduje ljudi s kukalom ali lor-

njonom. Če se v ta namen, da se prepriča o pričujočih, posluži diskretno lornjona ali kukala le za hipec, ne obstaja splošno na eni točki dlje nego po par sekund. Za nikogar ni prijetno, ako čuti obrnjeno kukalo nase.

Gledalca, ki te ovira pri gledanju ali poslušanju, ne opozarjaj. Zadovoljiti se moraš, če si oviran pri opazovanju s tem, ga obvestiš po slugi, naj opusti svoje ponašanje. S slugo govori tiho, da ne vznemirjaš drugih gledalcev.

V gledališčih, kjer je navada, da se daje slugam ali portirkam napitnina, jo daj radovoljno in ne čakaj, da te šele spomnijo.

Osebe, ki vabijo, morajo priti prve, da v loži sprejemajo povablence.

Stroške za voz, portirja in programe prevzame povabljenec za ta večer. Gospod prinese bonboniero v pavzah.

Povabljena dama je brez obveznosti. Osebe, ki so jo povabile, ji sporočijo številko lože ali prostora, in je ne gredo iskat, nasprotno je treba povabljenko po predstavi spremiti do stanovanja z vozom ali peš. Damo, ki si jo spremil, zapustiš šele, ko je pozvonila in zaprla vrata za seboj.

Obleka v gledališču.

V gledališče se prihaja v elegantni obleki. V prvovrstnih gledališčih so dame povečini v večernih dekoltiranih oblekah. Gospodje so glede obleke vedno najkorektnjeji, ako so v smokingu ali fraku.

Seveda, take obleke spadajo samo v ložo ali v prve vrste parketa. Smešna bi bila dekoltirana obleka na balkonskem ali galerijskem sedezu.

Ako se odločiš za preprostejšo obleko, moraš vsekakor skrbno izbrati primerne svetlejšje barve, ker te v javnih lokalih bolje učinkujejo; gospodje se odločijo za redingote ali žaket.

Klobuk v gledališču.

Dame v principu več ne nosijo klobuka v gledališču. Frizura za gledališče mora biti primerna, da ne moti in ne ovira pri gledanju sosedov.

Če slučajno nisi utegnila, da bi se pravilno frizirala, te to ne sme zadrževati, da bi ne snela klobuka z glave; ne čakaj, da se prične sosed pritoževati.

V železnici.

Med potniki, ki potujejo v istem razredu, vlada popolna enakopravnost. Ta občutek enakopravnosti se izraža v potnikih s hladnostjo v zdržanju in v povdarjanju svojih pravic. Ker je pravica potnika udobnost, mnogo ljudi z namenom brani svoje pravice na potovanju in prikraščujejo udobnost drugih.

Nihče ni upravičen, te prisiliti, da zapustiš svoj najboljši prostor v kupeju in ga

prepustiš vstasneli dami, ki je komaj uje-la vlak in vstopila v kupé malce stisnjene-ga prostora. Vendar dobro vzgojen gospod ne bo pomisljal iti na roko dami in ji pripomoči do boljše-ga prostora ali ji odstopiti svoje mesto.

Tudi če dama ne prenese prostora, ako je s hrbtom obrnjena v nasprotno smer vozečega vlaka, ji ponudi svoj prostor v zameno. Tu ne gre za vljudnost, ampak za usmiljenost.

Prostor v kotu kupeja velja vedno za najboljši. Tuji dami odstopati in ponujati prostor v kotu, ni vedno priporočljivo, ker se takra uslužnost večkrat napačno razume.

V vlaku se najbolje izhaja, če se drugim ne povzročajo neprijetnosti. Ostani na svojem prostoru molčeč in si ne lasti prostorov drugih potnikov, ne povzročaj prepaha, ne puši in ne jej venomer. To so splošna pravila pravičnega potovanja.

Ne spuščaj se s sopotniki vsiljivo v pogovor. Če te okoliščine primorajo »ogovarjati« sopotnike ali odgovarjati na njih vprašanja, bodi vljuden in ne izrabljaj prilike za dolgovazne razgovore, sukajoče se okrog pripovedovanja o svojih zadevah ali izpraševanja o okolnostih in namerah potovanja sopotnikov. Bodi previden in ne spuščaj se v zaupljivost.

Ako sedi pri oknu, ga smeš odpreti, vendar se ne obotavljaj, če te sopotnik prosi, da zapreš. Ne odpiraj okna, če je odprto že drugo na nasprotni strani. Sploh si prizadevaj, da ne oviraš in ne nadleguješ sosedov.

Ne puši, če si nisi izprosil dovoljenja od vseh navzočih žensk. Mnogo ljudi misli, da ženske, ki ne prenesejo kajenja, morajo potovati le v kupejih, ki so odločeni za nekadilce ali samo za dame. To naziranje je napačno. Čudno bi bilo, da bi dama, ki ne prenese kajenja, ne smela sedeti s svojim možem v istem kupeju. Navsezadnje: zakaj možki, ki pušijo, ne gredo v kupeje za kadilce?

Četudi dame dovolijo pušiti, tega ne izrabljaj, ampak puši zmerno in po malem.

Pipa se puši samo v kupejih za kadilce.

Na potovanju.

Nič ni tako priskutnega na potovanju, kakor slabo vzgojeni ljudje z vsiljivo domačim vedenjem. Ne odkrivajo se, prerekaajo se z uslužbenci hotela, godrnjajo nad postrežbo, govore glasno, pričenjajo s sosedi pogovore brez pomislekov, ali bi ne utegnili njih mnenje koga navzočih žaliti. Tak brezobzirne prihaja v hotel tako po domače, kot bi bil v svojem. Nič manj neprijeten ri bahač, ki se ob vsaki priliki širokousti, laže in se s tem le smeši. Omenimo še sitneža, ki vse kritizira, se povsodi pritožuje in hoče imeti povsod zadnjo besedo in svoj prav.

Ti različni tipi so slabo vzgojeni ljudje, ki jih srečavamo v javnih lokalih, hotelih in v vseh krajih.

(Dalje prih.)

Književnost in umetnost

Književna družina «Luč» v Trstu nam je dala za novoletni dar 3 lepe knjige: roman «U bogi Uština», povest «Tomek Baran», poljski spisal Reymont, in II. zvezek poljudno-znanstvenega zbornika «Luč», iz katerega dobimo točen pregled tukajšnjega našega prosvetnega življenja in političnega položaja. Vse tri «kolednice» so že same na sebi lep donesek naši kulturi. Stanejo vse tri skupaj L 4 in s poštnino 60 st. več.

Gospodinjski koledar za l. 1928. je tudi letos prav lepo sestavljen in se odlikuje po izvirnih ter zelo primernih člankih. Med njimi srečamo častitljivega Vodnika, profesorja, jezikoslovca in kuharja. Iz članka «Naša hrana» pozname kuharica navodila za pripravljanje pravilne, higijenične in okusne hrane. Spoda, da se člankarica vsaj na kratko ne ozre tudi na najmoderneje medicinske izsledke v ocenjevanju in pripravljanju živil. Poučen je sestavek o «Konserviranju jajec». Zadnja leta smo čitale v koledarju po večini recepte za pripravo kuhinjo, letos pa uči, kako se pripravljajo nekatere fine sladice in mesna jedila, kako se pripravljajo jedi za serviranje in se pogrinja miza. Pohvalno moram omeniti tudi sestavke, ki se tičejo hišnega reda, sprejemanja gostov, gospodinjskih počitnic ter otroške duše. Končno imamo pred seboj še jasen pregled vsega gospodinjskega šolstva.

Gosp. koledar spada med one redke knjige, ki jim ni reklama prav nič potrebna. Kdor ga kupi enkrat, si ne more več misliti gospodinjsva brez nje.

Vodnikova družba v Ljubljani je izdala za l. 1927. sledeče knjige:

Vodnikova pratika za l. 1928.

Zofka Kvedrova: **Vladka in Mitka**, (Portretno študijo pisateljice narisal Mirko Šubic.)

Točno leto dni po smrti pisateljice nam je Vodnikova družba za petdesetletnico njenega rojstva (22. 4. 1878.) poklonila kot svoj književni dar ponatis ljubkih črtic, ki so svojčas izhajale v «Domačem Prijatelju» in že takrat vzbujale pozornost ljubiteljev mladinskega slovstva. O mladinskem slovstvu se je pri nas že dokaj pisalo in jadikovalo, zato bo ta knjiga lep zažarek v vrzel mladinske literature.

Ali je to knjiga za mladino ali o mladini? Oboje; a več bomo imeli od nje odrasli po besedah pisateljice: «Stara resnica, da ne odgajajo samo starši otrok, ampak tudi otroci starše, spoznavam vsak dan.» V knjigi tiče med pripovedovanjem resnice, iz katerih se bodo vzgojitelji lahko učili, dasi nikjer ne

sili na dan tendenca. A ne le vzgojitelji, vsi, ki so dostopni reku: «Legenda discimus».

Zofka Kvedrova je v svojem umetniškem udejstvovanju in izražanju zelo mnogolična in pestra. Kako se je preobrazala od «Misterijev žene» do «Hanke» in kako se je zopet vračala v predsmrtnem delu «Putevi života»! Iz vseh njenih del pa se izražata dve etični dobnosti, po katerih je stremela z vso silo svoje duše: resnica in lepota. V knjigi «Putevi života» je hotela biti kar se da resnična. A ji ni uspelo. Izgubila se je v mnogobesedje, v romantiko, v kateri si je tako povšeči, in v logiki — nelogiki. V eni sapi vidi najvišjo srečo v odpovedanju in si isti hip želi mnogo, premnogo. Tragični zapletek njenega življenja je isti kot pri Murnu, izražen v njegovem epitafu:

«Njegov je cilj bil temen, daljen,
umel ga ni, zato je pal.»

Iz dognanja, kako medla je človeška sreča, za katero se tako borimo, ji poganja njena, dejal bi, gojena bolestnost, združena z zagrenjenostjo in pikrostjo. In to njenim knjigam ni v prid.

V «Vladki in Mitki» je Zofka lepa. Lepa, nežna, dobra mati, ne le mati v vsakdanjem zmislu besede, — več, ona plemenita, tvoriteljna moč, ki ljubi in ustvarja v vesoljnosti. Zato bodo segale te črtice, ki so tudi več od črtic, do srca, kakor tudi so preproste, da prav zato, ker so preproste. V 16 odstotkih nas seznanja pisateljica s svojima hčerkama Vladošo in Mitko. Prva je, žal, umrla še pred njr. Realistično nam slika misli in domislice, čine in nečine, zgrade in nezgode teh dveh «malih ljudi», zlasti prve, vzorka našega domačega «enfant terrible». Vse pripovedovanje v «Velikih in malih otrocih» zgošča v «sentimentalno besedovanje», ki pa je trpka, a pravična zaslužena obsodba naše hinavske vzgoje, kakor tudi v prelestno sliko otroškega doznavanja in doživljanja.

France Bevk: **Hiša v strugi**. Izrazito kmetska povest z jasno tendenco v višjem pomenu.

Dr. L. Lah: **Vodniki in preroki**. V okvir 2 heretikov, Trubarja in Cankarja, je vpletel dr. Lah našo kult. zgodovino, ki ji je dal zunanjo obliko 14 poglavij z uvodno in zaključno besedo. Po besedah angleškega misleca Carlyla, da je zgodovina sveta življenska zgodovina velikih mož, je podal življenjepisec 14 glavnih predstavitev našega kulturnega življenja. Hkrati je naznačil pot in pokazal naloge in cilje prerokov in vodnikov ter njih uresničenje.

Fr. Pogačnik.

Knjigarna Štoka v Trstu je izdala običajni in priljubljeni žepni koledar «Vedež». Letos se je še posebno izkazal in res v sila mnogo; vse, kar se bo godilo med letom, kako je pri nas, čigavo je kaj, kje je kaj.

REUMATIZEM

trganje, ishias, zbadanje, nevralgijo itd. bodete najuspešnejše zdravili s preizkušenim zdravilom „**Antirheumin**“, ki se še niti v enem primeru ni izkazal brezuspešnim. **Malo-krvnost**, bledico, splošno šibkost, nervoznost, slab tek ozdravi z gotovim uspehom **Feralbrumin**, kateri tudi izredno dobro učinkuje pri slabotnih otrocih. Obe zdravili sta odlikovani v Parizu z zlato kolajno.

Proizvaja in razpošilja po povzeltu :

Mr. Ph. A. MRKUŠIČ, lekarnar - KONJIC (Hercegovina)

2 steklenici 80 Din., 3 stekl. 105 Din. - Poštnina in zavoje franco.

Izšle so kolednice!!

Književna družina «Luč» v Trstu nam je podarila ravno za Božič drugo skupino knjig, in sicer:

Roman Slavka Slavca: «**Ubog i Uštin**», ki se odigrava v goriški okolici.

Kmetško povest znanega poljskega pisatelja Reymonta «**Tomek Baran**» v prevodu in z uvodom Franceta Bevka, ter

II. zvezek poljudno-znanstvenega zbornika «**Luč**» s sledečo vsebino:

J. Wilfan: **Politika in etnika.**

J. Agneletto: **Gospodarsko stanje podeželskega prebivalstva v Julijski Krajini.**

A. Širok: **Pri naših upodabljajočih umetnikih.**

I. Grbec: **Nekaj podatkov o glasbenem življenju po vojni.**

A. I.: **Hrvatske publikacije.**

F. Kleinmayr: **Naša šolska književnost.**

F. B.: **Nabožne publikacije.**

F. B.: **Knjižne izdaje l. 1927.**

L. Č.: **I. dodatek k razpravi «Politična in upravna razdelitev Julijske Krajine za dobo do 30. novembra 1927.»**

Zbornik prinaša tudi eno polo s slikami naših umetnikov. — Knjige so na prodaj v vseh knjigarnah in v tiskarni «Edinost».

Cena vsem trem knjigam L 4.—. Za pošiljatve po pošti poleg tega še pristojbina 60 stot. za vsako skupino knjig.

ZA JUGOSLAVIJO:

Knjige se naročajo pri upravi «Ženskega sveta» v Ljubljani, Karlovska cesta 20 in stanejo vse tri skupaj Din. 25. Posamezne knjige 12 Din.

Poštnina plačana v gotovini.

Pozor krojači, šivilje dame, ki se želijo izobraziti za samouporabo o izdelovanju oblek

Zasebno krojno učilišče - Ljubljana, Stari trg št. 19
Vodja F. POTOČNIK,

Član internacionalne krojne akademije Frankfurt-Pariz. Za svoj kraj odlikovan na internacionalni razstavi v Rimu z zlato medaljo in naslovom krojnega profesorja.

Krojni tečaj za krojače, šivilje in nešivilje. — Učencem v zasedenem ozemlju se pošlje krojni poduk poleg pošte s slovenskimi učnimi zvezki. — **Prihodnji tečaj v Ljubljani se prične v marcu.** — Informacije daje vodstvo zavoda.

NARODNA GALERIJA V LJUBLJANI

priporoča svoje publikacije:

Slovenska moderna umetnost I. Slikarstvo. 27. reprodukcij z uvodom Izidorja Cankarja Broš. 30 din. (lir 12'50), vez. 36 din. (lir 14'50). (Za člane: broš. 25 din. (lir 11'—) vez. 30 din. (lir 12'50).

KNJIŽNICA NARODNE GALERIJE,

I. Dr. Josip Mal, Zgodovina umetnosti pri Slovencih, Hrvatih in Srbih, 142 strani teksta, 69 slik. Broš. 52 din. (lir 19'50), vez. 59 din. (lir 22.). Za člane: broš. 40 din. (lir 15'50), vez. 46 din. (lir 17'50).

II. Dr. Izidor Cankar: Uvod v umevanje likovne umetnosti (Sistematika stila). 224 strani, 48 slik. Broš. 62 din. (lir 22'50), vez. 72 din. (lir 26.). (Za člane: broš. 52 din. (lir 19'50), vez. 60 din. (lir 22'—).

Naročnice „Žen. sveta“ dobe knjige za člansko ceno, če jih naroče pri NARODNI GALERII v Ljubljani.

UNDERWOOD
PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlakih in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehla četrtino in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zahtevajte ponudbo s ceniki. Plačilne olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

MIROSLAVA LEITGEB - Ljubljana
JURČIČEV TRG ŠTEV. 3.

Ročno in strojno vezenje.

Vezenje narodnih noš. Krasna izbira finih robcev.

Predtiskane, začete in izgotovljene vezenine.

POSEBNOST: Zastori in perilo po naj-novejših okusno sestavljenih vzorcih.

Vse potrebščine za predtiskanje v izbori.

Naročnicam „Ženskega sveta“ 5 odstotni popust.

MINKA HORVAT, modistka

LJUBLJANA, Jurčičev trg št. 2 (poleg Čovljarskega mostu, preje Lekarna „PRI ZLATEM ORLU“.

Priporoča cenjenim damam svojo **ново** **otvorjeno trgovino damskih in dekliških klobukov in slamnikov** po najnižji ceni. — Sprejema vsa popravila. — **Zalni klobuki** vedno v zalogi, kakor tudi cvelke, trakovi, peresa ter vse potrebščine za modistke. **Deložirancem po iastni ceni!**

Za obilna naročila se priporoča

MINKA HORVAT.